

3) ชุมชนเชรามิกส์ อ.เกาะคา จ.ลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผา)

3.1) การศึกษาปัจจัยแวดล้อม จังหวัดลำปางถูกกล่าวขานว่าเป็น “เมืองเชรามิก” ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นจังหวัดที่มีดินขาวมีคุณภาพดี สามารถใช้ประโยชน์ในการผลิตเชรามิกส์ที่คุณภาพ ทำให้กลายเป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเชรามิกส์กว่า 300 โรง ทั้งโรงงานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และโรงงานขนาดเล็ก อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาลำปางมีประวัติศาสตร์การผลิตที่ยาวนานมากกว่า 50 ปี ตั้งแต่เริ่มแรกช่วงปี พ.ศ.2498-2500 ที่มีผู้ค้นพบวัตถุดิบที่เป็นดินขาว ซึ่งมีความเหมาะสมแก่การนำมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ถ้วยชามตราไก่ และในระยะเวลาต่อมาได้มีการผลิตชามเปลงและถ้วยน้ำชาจีน โดยที่สามารถใช้วัตถุดิบ คือดินขาวของลำปางเพียงชนิดเดียวมาขึ้นรูป และมีการพัฒนาเรื่อยมาด้วยการนำดินขาวลำปางผสมกับดินดำบางส่วน เพื่อเสริมความเหมาะสมด้านการขึ้นรูปและความแข็งแรง จนกระทั่งปัจจุบันมีหน่วยงานทางวิชาการและสถาบันต่างๆช่วยกันพัฒนาให้สามารถนำเอาดินขาวลำปาง หินลำปาง หรือเรียกว่า หินพอทเทอร์รี่ และดินขาวเหนียว ไปผสมกับวัตถุดิบแหล่งอื่นๆ เพื่อให้การผลิตเนื้อผลิตภัณฑ์เชรามิกส์ที่มีคุณภาพแตกต่างกันไป เช่น สามารถใช้ดินขาวลำปาง หินลำปาง ดินขาวเหนียว ลำปางเป็นส่วนผสมของเนื้อผลิตภัณฑ์ประเภทสโตนแวร์ หรือผลิตภัณฑ์ประเภทพอร์ซเลน

ปัจจุบัน พบว่าการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเชรามิกส์ของจังหวัดลำปาง มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายประเภท หลากหลายรูปแบบ ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามภาวะเศรษฐกิจและความต้องการของตลาดเรื่อยมา กล่าวคือ รูปแบบมีความเป็น “สากล” มากขึ้น ทั้งด้านลวดลายและความสดใสของเฉดสี เริ่มมีแบบเชรามิกส์แปลกใหม่ที่หายาก เน้นรูปลักษณะที่มีการปรับปรุงไม่ให้ซ้ำแบบเดิมๆ เพื่อสร้างตลาดกลุ่มใหม่ๆ พร้อมกับมีการนำเอาเผารุ่นใหม่ๆเข้ามาใช้ในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมเชรามิกส์เมืองลำปางจึงเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงาน จากเดิมที่มีเพียงไม่กี่โรงงาน จนปัจจุบันมีโรงงานตั้งอยู่ในจังหวัดลำปางมากกว่า 212 โรงงาน สินค้าที่ผลิตจะครอบคลุมตั้งแต่งานเชรามิกส์ที่ใช้ในงานก่อสร้าง อาทิเช่น กระเบื้อง สุขภัณฑ์ ลูกกรง ลูกถ้วย ไฟฟ้า เป็นต้น จนถึงเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร และของชำร่วยเครื่องประดับ และผู้ผลิตจะมีทั้งรายใหญ่ที่มีคนงานมากกว่า 1,000 คน มาจนถึงผู้ประกอบการขนาดเล็กที่อาจเป็นการผลิตภายในครัวเรือนและมีลูกจ้างเพียง 1-5 คน ระดับของเทคโนโลยีของผู้ผลิตในลำปางจึงมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดตามขนาดเงินทุนในการประกอบการ อุตสาหกรรมเชรามิกส์เมืองลำปางจึงเป็นแหล่งจ้างงานให้กับท้องถิ่นได้มากถึง 11,000 กว่าคน และมีการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคภายในประเทศ และยังรวมไปถึงการผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่จัดอยู่ในลักษณะเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Valuated Industry) เพราะเป็นการแปรรูปวัตถุดิบในท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบและเป็นขีดความสามารถที่จะแข่งขันได้ มีผลทำให้รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมเชรามิกส์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ

จากความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา ภาคเหนือ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์วิจัยและพัฒนาวัสดุอุตสาหกรรมสร้างสรรค์”) ณ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมเซรามิกในพื้นที่และของประเทศ

ภาพที่ 3.80 ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าเซรามิกและหัตถอุตสาหกรรม จังหวัดลำปาง

(ที่มา : www.lannapost.net/2017/11/5_23.html, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2564)

นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลเคยให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมเซรามิกส์ว่า “เป็นอุตสาหกรรม 1 ใน 10 สาขาอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย” ภายหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี 2540 โครงสร้างอุตสาหกรรมของอุตสาหกรรมเซรามิกส์เมืองลำปางเริ่มปรับตัวใหม่อีกครั้ง โดยการเกิดผู้ผลิตหน้าใหม่ทดแทนผู้ผลิตรายเดิมที่หายไปในช่วงวิกฤตการณ์ดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบครัวเรือน มีสายการผลิตสั้นลง อาจมีเตาเผาเพียง 1 เตา แล้วซื้อวัตถุดิบ ทั้งดินผสมสำเร็จ น้ำเคลือบสำเร็จ แม่พิมพ์ หรือบางครั้งเป็นบิสกิต (เผาดิบ) สำเร็จ มาทำการเคลือบตกแต่งและเผา ส่วนโรงงานกลุ่มเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ โรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลางจำนวนมากได้มีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้น โดยมีการซื้อเครื่องจักรมือสองจากโรงงานเก่าในประเทศญี่ปุ่นที่เลิกการผลิต แต่ส่วนใหญ่ไปตั้งโรงงานการผลิตใหม่ในจีน ไต้หวันและเวียดนามแทน เนื่องจากภาวะการส่งออกขยายตัวมากขึ้น จากปัจจัยที่ภาวะเศรษฐกิจโลกเริ่มฟื้นตัว ประกอบกับฐานผลิตเซรามิกส์ทั้งในยุโรป สหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่นเองได้หันไปว่าจ้างโรงงานในแถบละตินอเมริกา ยุโรป ตะวันออก และเอเชียมากขึ้น อย่างไรก็ตามการส่งออกในระยะดังกล่าว ก็เกิดขึ้นควบคู่กับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น การมีอำนาจต่อรองของผู้ซื้อที่มากขึ้น

ผู้บริโภคจำนวนมากนิยมเข้ามาในจังหวัดลำปาง เนื่องจากสาเหตุว่าจะสามารถหาสินค้าได้ในราคาถูก โรงงานต่างๆ มุ่งเน้นตัดราคาโดยยอมตัด Margin ของตนเองซึ่งเป็นการลดกำไรที่ควรจะได้รับของตนเองลง แต่การแข่งขันกันด้วยคุณภาพหรือรูปแบบกลับมีน้อยมาก เหล่านี้ได้กลายเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของเซรามิกส์ลำปางที่มีกับผู้ซื้อทั้งในระดับโลกและในระดับประเทศ และเป็นจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดลำปางในระยะยาว โดยเฉพาะในภาวะที่ต้องเปลี่ยนตัวเองจากโรงงานที่ผลิตตามสั่งเพื่อหนีห่างจากคู่แข่งต้นทุนต่ำ ดังเช่น จีน เวียดนาม เป็นต้น ไปสู่การเป็นโรงงานที่มีรูปแบบของตนเอง หรือโรงงานที่มีตราสินค้าของตนเอง

ภาพที่ 3.81 รูปแบบเซรามิกส์และเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดลำปาง ปัจจุบันมีราคาที่ถูกและรูปแบบซ้ำๆกันเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาเรื่องแข่งขันทางการตลาด และการผลิตในแบบเหมาโหลซึ่งจะเกิดเป็นปัญหาในระยะยาว (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, อำเภอเกาะคา, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2564)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเซรามิกส์ของจังหวัดลำปาง ได้เติบโตและพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยีในการผลิต คุณภาพสินค้า รูปแบบผลิตภัณฑ์และการขยายตัวของช่องทางการจำหน่าย โดยเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกือบทั้งหมดเป็นอุตสาหกรรมการผลิตประเภทขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งปัจจุบันมีผู้ผลิตทั้งหมดกว่า 212 โรงงาน เริ่มมีผู้ผลิตเซรามิกส์ที่สร้างความแตกต่างโดยหันมาเน้นการออกแบบมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ของชำร่วย และเครื่องประดับ โรงงานเซรามิกส์ขนาดใหญ่และขนาดกลางที่มีแนวคิดการพัฒนาธุรกิจเชิงรุก หรือบางกลุ่มเน้นการผลิตชิ้นงานเป็นแนวคิดศิลปะ เน้นการออกแบบ เล่นลวดลายและเทคนิคต่างๆ เช่น การเคลือบ การเผา เป็นต้น รวมไปถึงมีการสร้างเครือข่าย ระหว่างผู้ผลิตเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบ่งปันด้านวัตถุดิบ ช่วยเหลือกันในกระบวนการผลิต เมื่อไม่สามารถผลิตสินค้าทันตามความต้องการของลูกค้า มีการผลิตในลักษณะการรับช่วงในการผลิต Sub - Contract หรือแบ่งกันผลิตตามความชำนาญมากขึ้น มีแนวโน้มใช้ดินผสมสำเร็จคุณภาพสูงเพื่อป้องกันการผลิตสินค้าคุณภาพสูงมากขึ้น เหล่านี้ทำให้ผู้ผลิตที่ปรับตัวไม่ได้เกิดปัญหาการขาดงาน สินค้าถูกกดราคา เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและตลาดที่ดีขึ้น แต่โดยรวมโรงงานกลุ่มนี้ก็ยังมีส่วนน้อยมาก คาดว่าไม่ถึง 15 % ส่วนโรงงานที่เหลือยังขาดการกระตือรือร้นต่อการปรับตัว อีกทั้งบางกลุ่มยังมีแนวโน้มเลิกกิจการ เนื่องจากมองไม่เห็นโอกาสในอนาคต และขาดการบริหารธุรกิจของครอบครัวในคนรุ่นลูกหลาน ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนในกลุ่มผู้ผลิตขนาดเล็กที่ยังคงเน้นสินค้ารูปแบบเดิมที่อยู่ในตลาดล่างเป็นหลัก

อุตสาหกรรมเซรามิกส์ในจังหวัดลำปาง แบ่งตามประเภทของผลิตภัณฑ์ พบว่าประเภทของอุตสาหกรรมเซรามิกส์ที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดในจังหวัดลำปาง คือ โรงงานประเภทที่ผลิตของประดับของชำร่วย มีจำนวนทั้งสิ้น 154 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 62.10 ซึ่งขนาดโรงงานส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทโรงงานขนาดย่อมถึงขนาดกลาง รองลงมาคือ โรงงานประเภทที่ผลิตเครื่องใช้บนโต๊ะอาหารมีจำนวน 65 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 26.21 ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทโรงงานขนาดกลางถึงใหญ่ รองลงมาคือ โรงงานประเภทอื่นๆที่ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทลูกกรงเซรามิกส์ โมบายเซรามิกส์ จำนวน 21 โรงงาน

คิดเป็นร้อยละ 8.47 ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลาง รองลงมาคือ โรงงานประเภทที่ผลิตกระเบื้อง มีจำนวน 4 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.61 ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดย่อมถึงขนาดกลาง รองลงมาคือ โรงงานประเภทที่ผลิตลูกถ้วยไฟฟ้าแรงดันต่ำ จำนวน 3 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.21 ซึ่งโรงงานเป็นโรงงานขนาดกลาง ส่วนโรงงานที่มีจำนวนน้อยที่สุดในจังหวัดลำปางเป็นโรงงานประเภทที่ผลิตสุขภัณฑ์ มีจำนวน 1 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ซึ่งโรงงานดังกล่าวเป็นโรงงานผลิตขนาดกลาง

3.2) การศึกษาตัวงานหัตถกรรมเดิม จากเทคนิควิธีการทำงานสร้างสรรค์ของชุมชน

กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ในปัจจุบันของจังหวัดลำปาง มีการใช้วัตถุดิบ คือ วัตถุดิบที่มีความเหนียว และวัตถุดิบที่ไม่มีความเหนียว ซึ่งวัตถุดิบที่มีความเหนียวจะประกอบด้วยแร่ดิน ดินขาว ดินเหนียว ดินสโตนแวร์ ดินแดง ดินมาร์ล ดินทนไฟ ส่วนวัตถุดิบที่ไม่มีความเหนียว ได้แก่ ซิลิกา ซิลิเกต หินฟันม้า หินลำปาง ด้านแรงงาน แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเซรามิกส์ของจังหวัดลำปางมีทั้งหมดประมาณ 9,000 คน เป็นแรงงานชายประมาณ 3,791 คนแรงงานหญิงประมาณ 5,200 คน และส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นคือเป็นคนจังหวัดลำปาง สำหรับขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์ เซรามิกส์นั้นมีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 7 ขั้นตอน (โดยทั่วไป) คือ

- 1 การเตรียมเนื้อดิน
- 2 การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
- 3 การตกแต่งผลิตภัณฑ์ดินดิบ (Green Ware)
- 4 การอบแห้ง
- 5 การเผาดิบ
- 6 การตกแต่งผลิตภัณฑ์และการเคลือบผลิตภัณฑ์
- 7 การเผาผลิตภัณฑ์ (วีระจักร์ สุเอียนทรเมธี, 2550: 5)

ภาพที่ 3.82 เซรามิกส์ที่ทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร (Table Ware) ในจังหวัดลำปาง
(ที่มา : www.chiangmainews.co.th, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.83 เซรามิกส์ที่ทำเป็นผลิตภัณฑ์ของประดับ ของชำร่วย และของตกแต่งบ้าน (Gift and Decorative Items) ในจังหวัดลำปาง

(ที่มา : www.lampang13.com, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2564)

ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์นับเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งคู่มืองลำปาง ด้วยเหตุที่สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ จังหวัดลำปางอาจถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางคมนาคม ติดต่อกับสะดวกหลายเส้นทาง ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเครื่องบิน และยังเป็นเมืองผ่านของจังหวัดที่สำคัญของภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ตาก สุโขทัย เป็นต้น อีกทั้งยังมีแหล่งวัตถุดิบที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตเซรามิกส์ที่มีคุณภาพ จากการพิสูจน์และวิเคราะห์ได้พบว่าลำปางเป็นจังหวัดที่มีดินขาวมากที่สุดของประเทศไทย และเป็นแร่ที่ทนความร้อนได้สูงมาก ลำปางเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญในภาคเหนือ ซึ่งมีอายุมากกว่า 50 ปี มีโรงงานเซรามิกส์ ที่จดทะเบียน ประมาณ 200 โรงงาน เหล่านี้ล้วนเป็นข้อได้เปรียบและสามารถพัฒนาศักยภาพพื้นฐาน ให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมเซรามิกส์ของจังหวัด สามารถยึดครองตลาดภายในประเทศด้วยปัจจัยเอื้ออำนวยต่างๆดังกล่าว และรวมไปถึงจะเอื้อต่อการมีความมั่นใจและแข็งแกร่งในการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพสินค้าสู่ตลาดโลกได้ต่อไป

เซรามิกส์ของจังหวัดลำปางมีความสำคัญมากในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศและของจังหวัดลำปาง อีกทั้งยังดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะอันทรงคุณค่าของประเทศ อย่างไรก็ตาม จากสถิติในช่วงต้นเป็นที่ประจักษ์ว่า โรงงานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีอยู่ประมาณ 200 กว่าโรงงาน สามารถผลิตสินค้าเซรามิกส์ขั้นดีที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ การผลิตส่วนใหญ่เพื่อส่งออกขายนอกพื้นที่ จังหวัดลำปางและส่งออกต่างประเทศ ส่วนโรงงานเซรามิกส์รายเล็กหรือในครัวเรือนเป็นโรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสมาคมเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดลำปาง เป็นโรงงานที่ผลิตในครัวเรือนใช้แรงงานที่เป็นสมาชิกในครัวเรือน จ้างคนงานไม่เกิน 5 คน รูปแบบของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของครัวเรือนนั้นๆ ปัจจุบันมีโรงงานรายเล็กอยู่ประมาณ 100 กว่าโรงงาน ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบธุรกิจที่เป็นเจ้าของคนเดียวหรือธุรกิจครอบครัวซึ่งมีทุนจำกัด ไม่มีเงินจ้างที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญในการเข้าไปช่วยให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน หรือพัฒนาให้ดีขึ้น ทำให้ขาดโอกาสและการสนับสนุนที่สำคัญในการจะผลักดันให้ประกอบการด้านเซรามิกส์ของกลุ่มโรงงานรายเล็กจังหวัดลำปาง พัฒนาไปสู่ระดับสากลหรือระดับโลกได้ การขอคำปรึกษาแนะนำจากหน่วยงานราชการภายในจังหวัดก็จะพบกับอุปสรรค

ทั้งด้านเวลา ความรู้ของผู้ให้คำปรึกษาเอง ส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการจะอยู่ที่จังหวัดใหญ่ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาของจังหวัดเล็กๆ ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมาทางภาครัฐได้จัดโครงการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ แต่ส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้ที่เป็นหลักการออกผลิตภัณฑ์แบบทั่วไป และเป็นการอบรมแบบครั้งเดียว ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถนำหลักการที่ได้รับ ไปสู่การปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้งานอย่างแท้จริงได้

อุตสาหกรรมเซรามิกส์ไม่ได้มีความสำคัญอยู่เฉพาะกระบวนการผลิต ชนิดของดิน และช่องทางของตลาดเท่านั้น แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกส์ยังต้องการการพัฒนารูปแบบ แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางศิลปะหรืองานออกแบบชั้นเลิศ จนกลายเป็นคู่แข่งของตลาดและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ แม้ว่าผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ลำปางจะครอบคลุมการผลิตหลากหลายประเภท ตั้งแต่งานเซรามิกส์ที่ใช้ในงานก่อสร้าง อาทิเช่น กระเบื้อง สุขภัณฑ์ ลูกกรง ลูกถ้วยไฟฟ้า เป็นต้น จนถึงเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร และของชำร่วยเครื่องประดับก็ตาม แต่การพัฒนาเซรามิกส์ลำปางควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบลักษณ์ (Style) ของผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ลำปาง (และคุณภาพของนักออกแบบด้วย ซึ่งประเด็นนี้ต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการพัฒนาด้วยองค์ความรู้ทางด้านศาสตร์ของศิลปะและการออกแบบ) ซึ่งเซรามิกส์ทั่วไปที่มักจะเรียกกันว่าเครื่องเคลือบดินเผา จึงทำให้เข้าใจโดยภาพรวมว่าผลิตภัณฑ์ที่เคลือบแล้วเป็นเซรามิกส์ ส่วนที่ไม่เคลือบก็จะเรียกกันไปว่าเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็น เซรามิกส์ทั้งสิ้น ดังนั้น ความเข้าใจต่อแบบลักษณ์หรือรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ก็เข้าใจแฝงตามไปด้วยว่า ภาชนะที่เป็นเครื่องโต๊ะแบบต่างๆ เป็นเครื่องเคลือบดินเผา (เซรามิกส์) ส่วนแบบลักษณ์ที่เป็นกระถางต้นไม้ หรืออิฐดินเผา ก็จะไม่เป็นเซรามิกส์ หรือไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเครื่องเคลือบดินเผา (เพราะมันไม่เคลือบนั่นเอง จึงไม่เรียกเช่นนั้น) และโดยประเภทของเนื้อผลิตภัณฑ์ก็มีส่วนที่ส่งผลต่อการเข้าใจและเรียกขานผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ด้วย เช่น ภาชนะที่ทำจากเนื้อแบบเครื่องกระเบื้อง (Porcelain) ซึ่งส่วนใหญ่มักจะผลิตออกเป็นเครื่องโต๊ะอาหาร (Table Ware) เป็นเซรามิกส์หรือเครื่องเคลือบดินเผา

แบบลักษณ์รูปทรงผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์อย่างเป็นนัยสำคัญต่อทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่แรกเริ่มแนวคิดการออกแบบ (Design Concept) ด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) ลักษณะของคุณภาพเนื้อดินและเคลือบ (Clay Body & Glazes) หรือความรู้สึกรับรู้ต่อสุนทรียภาพความงาม (Aesthetic) ผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ จึงต้องมีแนวคิดที่จะศึกษาวิเคราะห์แบบลักษณ์ (Style) ของรูปทรงผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ในของจังหวัดลำปาง ว่ามีแบบลักษณ์เป็นลักษณะอย่างไร มีรูปทรงที่สัมพันธ์กันอย่างไร เทคนิคหรือกระบวนการ และแนวคิดของแบบผลิตภัณฑ์มีต้นคิดเป็นมาอย่างไร เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาแบบลักษณ์ของรูปทรงผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ให้ผู้ประกอบการทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ ถือเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ต้นความคิด

กรรมวิธีการขึ้นรูป (Forming) ว่าผลิตภัณฑ์มีรูปทรงลักษณะนั้นๆ ถูกขึ้นรูปทรงหรือผลิตมาจากกรรมวิธีแบบใด อย่างเช่น

- แบบแป้นหมุน (Throwing)
- แบบโบมีดกลิ้งในและนอก (Jollying & Jiggering)
- แบบด้วยมือปั้น (Hand Built)
- แบบหล่อด้วยแม่พิมพ์ (Slip Casting) เป็นต้น

พิจารณาจากผลการขึ้นรูปที่สัมพันธ์กับเทคนิคการตกแต่ง (The Effect of Technique on Shape) เช่น ภาชนะบางอย่างเหมาะกับการขึ้นรูปด้วยวิธีแป้นหมุน แล้วเคลือบสีด้วยทรวดทรงโค้งชะลูด จึงให้ความสวยงามของเคลือบและสีที่เหมาะสม หรือภาชนะบางอย่างที่ใช้ในครัวเรือนมักจะขึ้นรูปด้วยการหล่อดินสีขาวแล้วเคลือบใสมันวาว ในทรงเกือบทรงกระบอก จะเหมาะสมต่อการใช้งาน เป็นต้น

จากแนวคิดที่กล่าวมาผู้ปฏิบัติงานจึงนำเทคนิค กระบวนการและรูปแบบความงามของเซรามิกส์ของจังหวัดลำปาง มาใช้ในการพัฒนา ค้นคว้าหาทิศทางในการผสมผสานเข้าสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถเกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ร่วมกับ เทคนิคจักสานไม้ไผ่ เทคนิคแกะสลักไม้ และเทคนิคแกะสลักหิน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและน่าสนใจ โดยทำการศึกษาจากลงพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการผลิตผลงานเซรามิกส์ใน อ.เกาะคา เพื่อทำการศึกษากระบวนการขึ้นรูป การวิเคราะห์รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคนิคเซรามิกส์ร่วมกับวัสดุอื่นๆ และหาทิศทางการออกแบบ ซึ่งได้ข้อมูลลงพื้นที่ดังนี้

ภาพที่ 3.84 ลักษณะรูปแบบของผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ของคุณธีรภัทร์ พูลพล บ.โมเดลเลอร์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์จำพวก Table Ware และทำการผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Products) โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ มีประโยชน์ใช้สอยและสามารถดัดแปลงรูปแบบให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, บ.โมเดลเลอร์, วันที่ 12 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.85 รูปแบบในการผลิตเซรามิกส์ของคุณธีรภัทร์ พูลพล บ.โมเดลเลอร์ จะเป็นลักษณะการทำแม่พิมพ์ ป้อนกดขึ้นรูป (Ram press) ซึ่งจะทำให้ผลผลิตของผลงานนั้นมีขนาด สัดส่วนที่เท่ากันและมีความคลาดเคลื่อนน้อย ทำให้สามารถพัฒนาผลงานที่มีลักษณะรูปแบบ และขนาดที่สามารถนำไปประกอบแบบหรือผสมผสานกับแนวคิดอื่นได้ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, บ.โมเดลเลอร์, วันที่ 12 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.86 ลักษณะรูปแบบของผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ของคุณสมศักดิ์ อุ่นจิตร (ศาลาชัย – เกาะคา) ซึ่งส่วนมากจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์จำพวก Table Ware และของใช้ ของตกแต่งบ้าน โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์จะมีความเรียบง่าย เน้นความละเอียดของชิ้นงานและมีความใส่ใจในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน โดยการผลิตเซรามิกส์จะเป็นเทคนิคการขึ้นรูปด้วยการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน (Throwing) และการหล่อแบบด้วยแม่พิมพ์ (Slip Casting)
(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, บ้านคุณ สมศักดิ์ อุ่นจิตร อ.เกาะคา, วันที่ 12 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.87 ลักษณะรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของโครงการพระราชดำริฯ บ้านทุ่งจิ๋ (โครงการพัฒนาพื้นที่รอยต่อ อ.เมือง อ.เมืองปานและ อ.แม่แจ่ม จ.ลำปาง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ) โดยเป็นโครงการที่ให้การสนับสนุน ร่วมมือและช่วยเหลือในการดำเนินโครงการฯ ซึ่งผลงานทางเซรามิกส์นั้นจะมีความโดดเด่นน่าสนใจ มีแนวคิดการนำการเทคนิคจักสาน มาใช้ร่วมในการออกแบบเซรามิกส์และมีทิศทางสามารถดัดแปลงแนวคิดต่างๆเข้าสู่การพัฒนาได้ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, โครงการพระราชดำริฯ บ้านทุ่งจิ๋, วันที่ 16 เมษายน 2564)

4) ชุมชนจักสานไม้ไผ่ ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง จังหวัดลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านการจักสาน)

4.1) การศึกษาปัจจัยแวดล้อม กลุ่มจักสานบ้านห้วยเป้ง ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ 36 หมู่ที่ 5 บ้านห้วยเป้ง ตำบลบ้านคำ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52000 เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 22 คน (จากจำนวนประชากรในหมู่บ้านทั้งสิ้น 519 คน) มีทั้งผู้หญิง ผู้ชาย ผู้สูงอายุ และเยาวชน โดยใช้บ้านของประธานกลุ่มคือนางคำสุข จรรย์มาก

ภาพที่ 3.88 ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง อ.เมือง .จ.ลำปาง โดยด้านหน้าของศูนย์นั้นจะมีตะกร้าสานขนาดใหญ่ ตั้งอยู่เป็นเอกลักษณ์

(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 7

มีนาคม 2564)

วิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าว ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2524 โดยนางคำสุข จรรย์มาก ร่วมกับชาวบ้านจำนวน 30 คนห้วยเป้งที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษ ได้ถ่ายทอดความรู้ในการนำไม้ไผ่ ซึ่งเป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาผลิตเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนเช่น ตะกร้า ชันโตก ถาด กระบุง ฝาชี กระจาด ฯลฯ โดยเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง

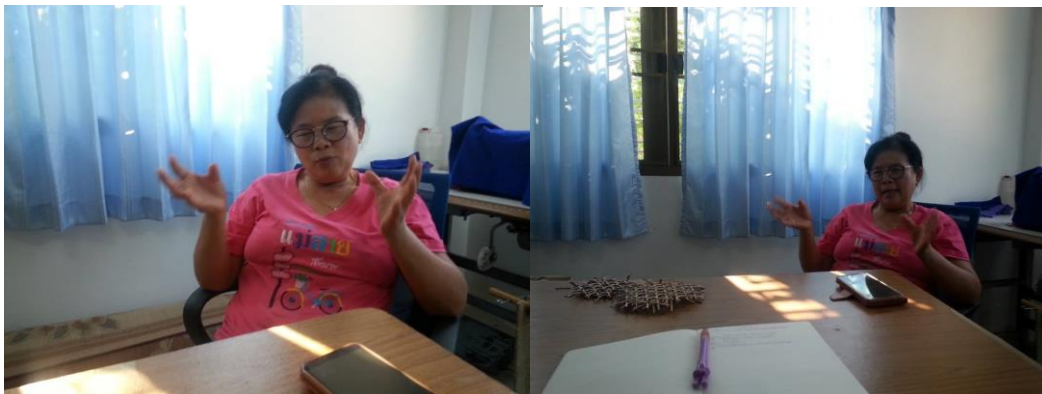
กลุ่มจักสานเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชน โดยการหาวัตถุดิบจากในหมู่บ้าน เช่น ทางมะพร้าว แต่เดิมเป็นแบบผลิตเพื่อขาย เป็นลักษณะต่างคนต่างขายกันเอง ลวดลายจักสานก็เป็นแบบทั่วไป เริ่มมีการรวมกลุ่มในปี พ.ศ.2540 โดยประธานกลุ่มมีความรู้ด้านการจักสานและออกแบบลวดลายที่ทันสมัย พร้อมทั้งหาตลาดรองรับ

สถานที่ตั้งกลุ่ม เดิมเป็นบ้านพักอาศัยของคนที่อยู่ในชุมชน ติดกับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ตรงข้ามกับวัดและโรงเรียนบ้านห้วยเป้ง มีถนนลาดยาง เดินทางสะดวก ระยะห่างจากที่ว่าการ

อำเภอ 36 กม. ซึ่งชุมชนในหมู่บ้านห้วยเป้ง มีกลุ่มจำนวน 8 กลุ่ม คือ กลุ่มจักสาน กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มปักผ้า กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีแม่บ้าน (กพสม.) กลุ่มศูนย์สาธิตการตลาด และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การรวมกลุ่มสมาชิกได้มาร่วมกันทำงานที่บ้านประธาน และสมาชิกบางคนก็นำไปทำกันที่บ้านของตนเอง แล้วนำมารวมกันที่บ้านประธานกลุ่ม เพื่อนำไปจำหน่าย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มจักสานบ้านห้วยเป้ง **เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างงาน สร้างอาชีพเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวสมาชิก** ทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 22 คน (โดยนางคำสุข จรุงมาก ผู้เป็นประธานกลุ่มจะเป็นผู้ที่มีความทักษะความสามารถในการจักสานอย่างมาก และเป็นผู้ทำการผลิตผลงานจักสานที่เป็นต้นแบบและทำการสอนวิธีการให้แก่สมาชิกกลุ่มอยู่เสมอ) เป็นผู้ขายจำนวน 4 คน และผู้หญิงจำนวน 18 คน

โดยอาชีพหลักจะทำการเกษตร,รับจ้าง และมีอาชีพเสริมเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน งานหัตถกรรมจักสานตะกร้าจากไม้ไผ่และทางมะพร้าว

ภาพที่ 3.89 นางคำสุข จรุงมาก เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง และเป็นประธานกลุ่มชุมชนกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยเป้ง ได้ให้ข้อมูล การก่อตั้งและลักษณะของการจักสานของกลุ่มชุมชน ซึ่งปกติแล้วจะทำการจักสานแทบทุกรูปแบบลวดลาย แต่ลายที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจคือ ลายดอกจอกและลายดอกพิกุล ส่วนลายอื่นๆที่เป็นมาตรฐานสามารถจักสานได้ตามรูปแบบ

(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติโครงการ, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 17 เมษายน 2564)

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยเป้งสมาชิกทุกคนล้วนแล้วเป็นญาติกันทำให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน เริ่มแรกในการผลิตงานจักสาน กลุ่มมีผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว คือ ตะกร้าไม้ไผ่ ต่อมาได้ออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเพิ่มขึ้นตามความต้องการของลูกค้าเช่น ถาด ฝาชี ชันโตก และกระบุง เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้มีการสำรวจข้อมูลความต้องการของลูกค้าเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ

ในด้านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยเป้งได้รับการ

รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากสำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อรับรองการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หมายเลขทะเบียน 40/2546 อัดลักษณ์ (เอกลักษณ์) และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ ราคาเหมาะสม และการผลิตไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อม

4.2) การศึกษาตัวงานหัตถกรรมเดิม จากเทคนิควิธีการทำงานสร้างสรรค์ของชุมชน

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยเป้ง มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความหลากหลายตามความต้องการของลูกค้า หรือความต้องการของตลาดในแต่ละช่วงเวลา โดยมีการสำรวจและเก็บข้อมูลความต้องการของลูกค้าว่ามีความต้องการผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใด แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ขึ้น การจัดตั้งวิสาหกิจกลุ่มจักสานไม้ไผ่ยังเป็นการสืบทอด รักษาองค์ความรู้ของภูมิปัญญา ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดให้แก่รุ่นลูกหลานไว้ได้สืบทอดต่อไปให้สูญหาย

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- มีอุปกรณ์ได้แก่ เลื่อย มีดเหลา มีดจักดอก กรรไกร ลวดผูกโครง และไขควง
- วัสดุได้แก่ ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่บง และไม้ขาวหลาม

ขั้นตอนการผลิต

1. เลือกไม้ไผ่ที่มีปล้องยาว
2. เลื่อยไม้ไผ่และผ่าซีก แล้วนำไปจักดอกเหลาให้เรียบตามขนาดที่ต้องการ
3. นำดอกมาสานขึ้นรูปตามแบบของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ
4. นำผลิตภัณฑ์ไปรมควันหรือทาน้ำมันสนเพื่อป้องกันมอดกินเนื้อไม้

หมายเหตุ ผลงานสามารถทำสีได้จากการย้อมเส้น จากสารเคมี –ย้อมกก ด้วยการต้มผ่านความร้อน แช่วัสดุทิ้งไว้ประมาณ 1 ชม.เป็นอย่างน้อย แล้วนำไปล้างด้วยน้ำเปล่า แล้วจึงเอาไปตากให้แห้ง

จากการสัมภาษณ์นางคำสุข จรุงมาก ได้ให้ข้อมูลว่า ในการทำงานของกลุ่มในปัจจุบันค่อนข้างเหนื่อยน้อย เพราะคนในกลุ่มส่วนมากจะทำการผลิตเครื่องจักสานจากกลุ่มเดิมที่ก่อตั้ง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และมีการบริหารจัดการทำงานกันอยู่สองคน คือ นายสวัสดิ์ ก้องสุรกันต์และนางคำสุข จรุงมาก จากการทำงานจักสานที่น้อยลง เนื่องจากเมื่อก่อนจะใช้วัสดุเป็นทางมะพร้าว จึงปรับเปลี่ยนมาเป็นไม้ไผ่แทน (ใช้ไม้ไผ่บงและไม้ขาวหลาม แทนการใช้วัสดุทางมะพร้าว) โดยทำการจักสานออกมาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่มีความสวยงาม แต่ในภาวะเศรษฐกิจ รูปแบบไม่ตรงใจผู้บริโภค ไม่มีคนใช้งานกระเป๋าจักสานเท่าที่ควร ทำให้กระเป๋าจำหน่ายได้ยาก ทั้งที่มีลวดลายที่วิจิตรสวยงามก็ตาม ราคาจำหน่ายกระเป๋าจักสานไม้ไผ่อยู่ที่ใบละ 200-300 บาท (ทั้งที่เมื่อ 4-5 ปีก่อนมีการรับ Order จำนวนมาก ทำให้มีรายได้มาเข้าสู่ชุมชนตลอด

แต่ปัจจุบันทุกอย่างเปลี่ยนไปตามเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ศูนย์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยเป้ง ต้องปิดตัวลง (ไม่เปิดตลอดเวลาเหมือนเมื่อก่อน) แต่ยังคงทำงานกันอยู่ตลอด หรือถ้ามีกลุ่มที่สนใจจะมาดูงานหรือต้องการผลิตภัณฑ์ก็สามารถเปิดให้เลือกซื้อได้ตลอดเวลาเช่นกัน

ภาพที่ 3.90 ทำการสัมภาษณ์นางคำสุข จรุงมาก เกี่ยวกับการทำงานในปัจจุบัน เพื่อหาทิศทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวความคิดการนำมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนา (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 18 เมษายน 2564)

โดยปกติแล้วในกลุ่มจักสานบ้านห้วยเป้งส่วนมากจะทำการจักสานตะกร้าเอนกประสงค์จากไม้ไผ่และทางมะพร้าว ในการจักสาน จะมีลวดลายแทบทุกรูปแบบ เช่นลายเฉลว ลาย 2 และลาย 3 เป็นต้น แต่ลวดลายจักสานที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจคือ ลายดอกจอกและลายดอกพิกุล ส่วนลายอื่นๆที่เป็นมาตรฐาน สามารถจักสานได้ตามรูปแบบ (แต่ในปัจจุบันส่วนมากจะทำการจักสานลายขัด

ทั่วไป ลาย 2 และลายถักเปียประกอบ เพราะเป็นลวดลายที่ง่ายและใช้เวลาไม่นาน เหมาะสำหรับการทำงานที่รวดเร็วและสถานการณ์โควิดในปัจจุบัน)

ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าวบ้านห้วยเป้งได้ทำคือ งานประเภทเครื่องใช้ได้แก่ กระจาด ตะกร้า กระเช้า และตะกร้าอเนกประสงค์ และการจักสานของประดับตกแต่ง เช่น ตะเกียงน้อย แก้วหวนน้อย เข่ง ถาดจากหวาย ถาดจากทางมะพร้าว ชะลอม และโตก โดยแบ่งเป็น กระจาด ขนาด 6 นิ้ว – 18 นิ้ว ราคาใบละ 20-60 บาท, กระเช้า ขนาดเล็ก กว้าง 10 นิ้ว-12 นิ้ว ราคา 60-100 บาท / ขนาดกลาง กว้าง 12 นิ้ว ราคา 100 บาท / ขนาดใหญ่ กว้าง 14 นิ้ว-16 นิ้ว ราคา 150 บาท, ตะกร้าอเนกประสงค์ วงรีขนาดเล็ก กว้าง 4x8 นิ้ว วงกลมขนาดเล็ก กว้าง 8x8 นิ้ว ราคา 250 บาท / วงกลมขนาดกลาง กว้าง 12 นิ้ว ราคา 350 บาท / วงกลมขนาดใหญ่ กว้าง 14 นิ้ว ราคา 450-500 บาท

ภาพที่ 3.91 รูปแบบกระจาด ผลงานจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าวบ้านห้วยเป้ง

ภาพที่ 3.92 รูปแบบกระเช้า ผลงานจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าวบ้านห้วยเป้ง

ภาพที่ 3.93 รูปแบบตะกร้าอเนกประสงค์ ผลงานจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าวบ้านห้วยเป้ง

ภาพที่ 3.94 ตัวอย่าง รูปแบบสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าวบ้านห้วยเป้ง ซึ่งได้แก่ ชะลอม ตะกร้าขนาดเล็ก ที่รองแก้วน้ำ และที่ใส่กระดาษทิชชู เป็นต้น (ลงพื้นที่วันที่ 18 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.95 รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน โดยส่วนมากที่ทำการผลิตอยู่คือผลงานพวกตะกร้าใส่ของ เนื่องจากยังมี ยอดสั่งซื้อและลักษณะการจักสานไม่ซับซ้อน

(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 17 เมษายน 2564)

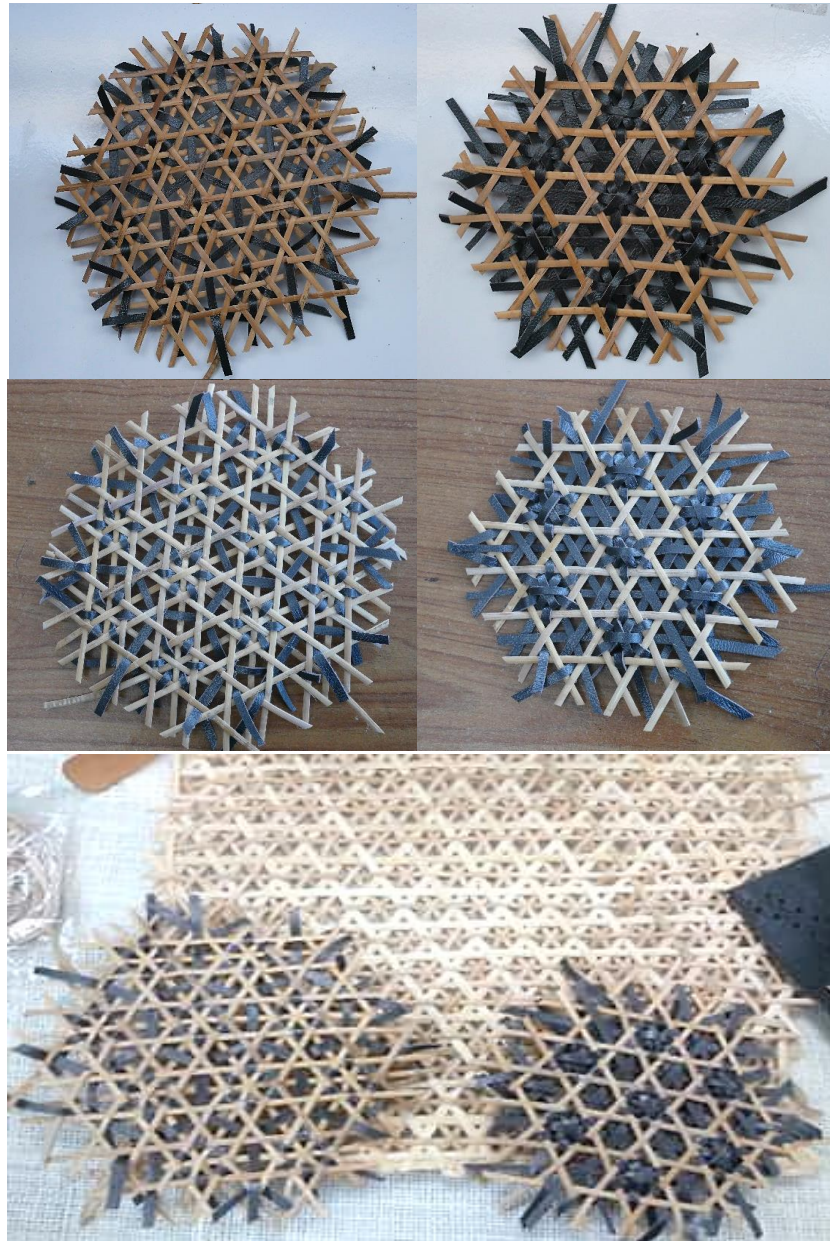

ภาพที่ 3.96 รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในชุมชน ยังคงใช้วัสดุทั้ง สองชนิดคือ วัสดุจากทางมะพร้าว และวัสดุจากไม้ไผ่ เนื่องจากทำเพื่อเป็นทางเลือกให้กับกลุ่มผู้บริโภค รวมถึงขั้นตอนการแปรรูปวัสดุของทางมะพร้าวจะง่ายกว่าไม้ไผ่ ซึ่งต้องทำการจักเป็นเส้นก่อนทำงาน แต่ทางมะพร้าวเป็นเส้นอยู่แล้วสามารถนำมาใช้งานจักสานได้เลย (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 17 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.97 แนวคิดการทดลอง การนำเอาไม้ไผ่มาประยุกต์ร่วมกับเซรามิกส์ ของกลุ่มจักสาน เพื่อทดลองการทำงานใหม่ๆ ให้ได้แบบงานใหม่ ถึงแม้ว่าผลงานที่ได้ออกมาจะยังไม่เกิดความแข็งแรงหรือน่าสนใจเท่าใดนัก เพราะรูปทรงของเซรามิกส์และการจักสานนั้นไม่ได้ถูกการวางแผนออกแบบ และสร้างมาร่วมกันตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตามเพียงแค่ความพยายามเบื้องต้นนี้ก็ทำให้ทราบได้ว่ากลุ่มชุมชนจักสานบ้านห้วยเป้ง มีแนวคิดที่ดีและอยากต่อยอดงานที่ตนเองทำอยู่ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 17

เมษายน 2564)

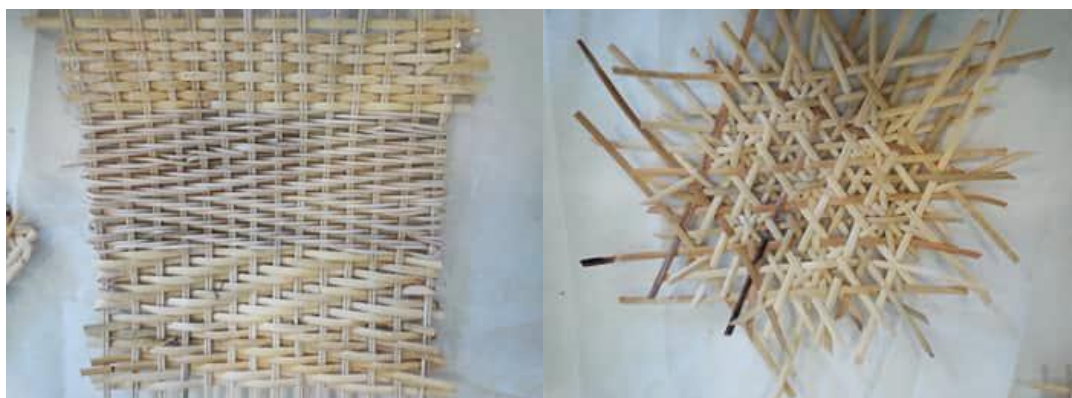

ภาพที่ 3.98 แนวคิดการทดลอง การจักสานในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้เกิดเป็นแผ่น ทั้งการย้อมสีหยาบ การใช้วัสดุ
หนังมาทำการผสม การสานให้เกิดเป็นเป็นแผ่นยาวเพื่อการตัดประกอบแบบ การสานลายดอกพิกุลและลายดอกจอก
การเพิ่มและลดขนาดของตัวไม้ไผ่ก่อนมาทำการสานเพื่อให้เกิดพื้นที่ว่าง เป็นต้น
(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 18
เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.99 แนวคิดการทอ การจักสานในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้เกิดเป็นแผ่น ทั้งการย้อมสีหยาบ การใช้วัสดุหนังมาทำการผสม การสานให้เกิดเป็นเป็นแผ่นยาวเพื่อการตัดประกอบแบบ การสานลายดอกพิกุลและลายดอกจอก การเพิ่มและลดขนาดของตัวไม้ไผ่ก่อนมาทำการสานเพื่อให้เกิดพื้นที่ว่าง เป็นต้น
(ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้ปฏิบัติงาน, ศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน บ้านห้วยเป้ง , วันที่ 18 เมษายน 2564)

4.2.1) ชุมชนจักสานไม้และทางมะพร้าว ชุมชนบ้านห้วยเป้ง (ทักษะภูมิปัญญาด้านการจักสานไม้) ปัจจุบัน ส่วนมากทำงานสินค้าประเภทจักสานตะกร้าทั่วไป และตะกร้าสำหรับบรรจุลูกนิมิตให้กับทางวัดในจังหวัดลำปาง เป็นการผลิตตะกร้าจักสานโดยใช้วัสดุจากทางมะพร้าว (สำหรับฐานลูกค้าเดิม) และวัสดุไม้ไผ่ จักสานลวดลายขัดแบบธรรมดา (ลายเฉียง) การผลิตตะกร้าไม้ไผ่เอนกประสงค์ จะเลือกใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิตทั้งตัวตะกร้า หรือจักสานมือจับตะกร้าเป็นส่วนใหญ่ (โดยตัวตะกร้าเป็นผ้าหรือวัสดุอื่นๆ) ลวดลายที่นิยมใช้ประกอบเป็น **ลายเฉียง** เป็นลายไขว้ขัดธรรมดาใช้สำหรับลูกค้าทั่วไป และ **ลายเฉียง** ซึ่งเป็นลายล้านนา (ลายตาล) เป็นลวดลายที่ลูกค้าชื่นชอบเพราะมีความงดงาม และน่าสนใจมากกว่า

ภาพที่ 3.100 ช่างมือ ลายเฉียง เป็นลักษณะลายจักสานที่ใช้กันธรรมดา ขวามือ เป็นลายเฉียง เป็นลายที่มีการสวยงามและเป็นลวดลายที่ผู้บริโภคชื่นชอบมากกว่าลายขัดธรรมดา (ลงพื้นที่วันที่ 18 เมษายน 2564)

ภาพที่ 3.101 รูปแบบตะกร้าจักสานของชุมชนบ้านห้วยเป้งที่ผลิตในปัจจุบัน ในงานชิ้นนี้ได้ประยุกต์นำเอาไม้เสียบลูกชิ้นมาใช้เป็นโครงสร้างการออกแบบ (ลงพื้นที่วันที่ 18 เมษายน 2564)

4.2.2) ปัญหาคือเรื่องการสร้างฐานลูกค้าใหม่ การหาผู้บริโภครายใหม่ๆที่จะมาเลือกดูและซื้อสินค้า โดยปัจจุบันส่วนมากจะเป็นลูกค้าเก่าที่เคยมาซื้อไปจำหน่ายต่อและใช้เอง แต่ทั้งนี้ต้องทำการออกแบบและพัฒนาสินค้าใหม่ๆก่อนที่จะหาตลาดใหม่ เพราะความต้องการของสินค้าและรูปแบบของสินค้าแต่ละกลุ่มจะมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป

จากที่ผ่านมาทำให้ทราบว่ารูปแบบเดิมจำหน่ายได้ดีกว่า การใช้เอกลักษณ์เดิมยังเป็นจุดขายได้ดี จนบางครั้งผลิตไม่เพียงพอต่อการขาย โดยการคิดลวดลายใหม่ๆนั้นต้องใช้เวลา ต้องมีการแกะจากลวดลายเก่าเพื่อออกแบบสร้างลวดลายใหม่ (แบบใหม่ช้าและต้องใช้เวลา แบบเดิมมีความชำนาญและขึ้นแบบได้อย่างรวดเร็ว) ดังนั้นในการพัฒนางานออกแบบใหม่ ถ้าสามารถนำลวดลายเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่นลวดลายฉลุ (ลายดอกพิกุล ลายดอกจอก ลายฉลุสามเหลี่ยมและลายทะเลยมมูม) ที่มีความสวยงามและลูกค้าชื่นชอบอยู่แล้วนำมาใช้ประกอบในการออกแบบ เกิดการพัฒนารูปร่างรูปทรงที่ต่างออกไป มีการสร้างสินค้าที่มีลักษณะการใช้งานอื่นๆมากกว่าการจักสานตะกร้า ให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และเก็บองค์ประกอบที่ดีอยู่แล้วให้คงไว้

ภาพที่ 3.102 รูปแบบตะกร้าทางมะพร้าว และตะกร้าไม้ไผ่เอนกประสงค์ เป็นการจักสานแบบขายชั่วคราว (ลายฉลุ) ซึ่งเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชนบ้านห้วยเป้งผลิตอยู่เป็นประจำและสามารถจัดจำหน่ายได้อยู่ตลอด การออกแบบและพัฒนาตะกร้าจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาสร้างสรรค์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น (ลงพื้นที่ วันที่ 7 เมษายน 2564)

4.2.3) การจำหน่ายในลักษณะต่างๆตามหน่วยงานภาครัฐ ที่ดำเนินการโดยสำนักงานพัฒนาการชุมชน จ.ลำปาง ซึ่งมีการเดินทางจัดบูธ (Booth)แสดงสินค้าและการจัดจำหน่าย ตามงาน OTOP ต่างๆทั่วประเทศ ที่ผ่านมาสามารถขายได้ และบางสถานที่ก็ขายได้ดี โดยมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง คือการขายปกติหรือการขายตามงาน OTOP ระดับภูมิภาค จะจำหน่ายตะกร้าได้ในราคาประมาณใบละ 300 – 350 บาท แต่ถ้านำมาออกบูธหรือจัดแสดงงานขายต่างๆในกรุงเทพฯและปริมณฑล จะสามารถ

ขายได้ราคาใบละ 500 บาท (ต้นทุนตะกร้าอยู่ใบละ 200 บาท โดยราคาจะเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว ทำให้ทราบได้ว่าตลาดแต่ละที่มีผลต่อการขายอย่างชัดเจน (ทั้งนี้การที่จะสามารถนำสินค้ามาจัดจำหน่าย ภายใต้งาน OTOP ร่วมกับทางพัฒนาชุมชนจังหวัดได้นั้น (ทุกจังหวัด) ผลงานหรือสินค้านั้นๆต้องผ่านการคัดเลือก มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เสียก่อน รวมถึงเมื่อผลงานผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงมีสิทธิ์เข้าสู่โครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion : OPC) เพื่อประเมินจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) จะได้สิทธิ์จัดระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Profile) ที่จะใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป)

การนำสินค้าเพื่อนำไปจัดแสดงสินค้าและจัดจำหน่ายในงาน OTOP ในจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล รูปแบบการจัดงานจะมีรูปแบบที่ใหญ่กว่าระดับภูมิภาค ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคเองก็มียงบประมาณให้การเลือกซื้อสินค้าที่สูงกว่า ทำให้ถ้าไม่มีการพัฒนารูปแบบของสินค้า สินค้ายังคงรูปแบบเหมือนเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงที่น้อย จะทำให้ผลงานสินค้าที่นำมาจำหน่ายไม่มีความแตกต่าง จนบางครั้งก็มีรูปแบบที่คล้ายหรือเหมือนกันกับสินค้าของจังหวัดอื่นๆ ที่พบเจอกันโดยทั่วไปอยู่เป็นประจำ แม้ว่าผลงานจะได้รับการคัดเลือกจากทางจังหวัด ผ่านการคัดสรรจาก มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย เพื่อมีโอกาสเข้าร่วมงาน OTOP แต่ก็เป็นสินค้าเพียงรูปแบบเดียวที่ได้รับประเมินเท่านั้น ส่วนสินค้าที่นำมาจำหน่ายรูปแบบอื่นๆส่วนมากแล้วก็เป็นสินค้าที่มีอยู่แล้วในชุมชน ดังนั้นเพื่อการหาตลาดใหม่และยกระดับสินค้า ให้สามารถนำมาจำหน่ายในส่วนกลาง และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้มากขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนา สร้างสรรค์สินค้าให้มีความน่าสนใจและแตกต่าง แม้ว่าสินค้าเดิมจะสามารถขายได้ดี แต่ราคาที่ยากก็มิได้สร้างกำไรได้มากเท่ากับการจำหน่ายในส่วนกลาง

4.2.4) คุณค่าของงานจักสาน ลวดลายที่มีในปัจจุบันเป็นผลงานแกะลวดลายเก่าในอดีตออกมา เป็นลวดลายคู่บ้านคู่เมือง ลายใหม่ๆที่ถูกสร้างขึ้นมาไม่มีความน่าสนใจเท่าลวดลายเก่าได้ ทั้งรูปแบบของลวดลาย เรื่องราวความเข้าใจของคน มีความเป็นอัตลักษณ์ ลักษณะความเป็นมา ความงดงาม ความน่าสนใจ หรือแม้กระทั่งวัสดุที่นำมาใช้ในการจักสาน กลุ่มจักสานห่วยเป้งต้องการสร้างเอกลักษณ์ของลวดลายที่เป็นของกลุ่ม เน้นลวดลายและความดั้งเดิม รวมถึงสร้างคนรุ่นใหม่มาต่อยอดให้มากขึ้น มิให้ภูมิปัญญานี้สูญหายไปจากจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 3.103 รูปแบบการจักสานของชุมชนบ้านห้วยเป้ง แม้ว่ารูปแบบการจักสานจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างในปัจจุบัน แต่สุดท้ายแล้วรูปแบบและการจักสานเดิมก็ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถนำไปใช้จักสานเป็นรูปแบบสินค้าเพื่อจำหน่ายได้อยู่เสมอ ดังนั้นในการพัฒนารูปแบบสินค้า ควรมีการนำรูปแบบหรือลายจักสานเดิมมาใช้ในการออกแบบร่วม ให้ผลงานแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นบ้านห้วยเป้งได้ (ลงพื้นที่วันที่ 7 เมษายน 2564)

4.2.5) แนวคิดในการพัฒนาผลงาน

1.มีความต้องการอยากรนำเอาลวดลายเก่า (ลายเฉลียว- ลายดอกจอก ลายพิกุล เฉลียวสามเหลี่ยม) มาสรรสร้างให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ใช้ลวดลายดั้งเดิมแต่สร้างบุคลิกและลักษณะของผลงานขึ้นมาใหม่แตกต่างจากสิ่งเดิม ให้ก่อเกิดเป็นผลงานอันมีเอกลักษณ์มากขึ้นของชุมชน (เป็นลวดลายคู่บ้านคู่เมือง ลายใหม่ที่ถูกรสร้างขึ้นมาก็มีความน่าสนใจเท่าลวดลายเก่าได้ ทั้งรูปแบบของลวดลาย เรื่องราวความเข้าใจของคน มีความเป็นอัตลักษณ์ ลักษณะความเป็นมา ความงดงาม และความน่าสนใจ)

2.วัสดุธรรมชาติหายากก็จริงแต่มันก็มีคุณค่าอย่างมาก แม้ว่าไม้ไผ่ราคาสูงขึ้น แต่ไม้ไผ่ไม่ได้ดีกว่าหวาย ไม้ไผ่อยู่ภายนอกมันกรอบหัก ใช้ได้ประมาณ 8-10 ปี แต่วัสดุหวายจะคงทนกว่าไผ่ หวายสามารถคงทนอยู่ได้เป็นหลัก 10 ปี ซึ่งการนำวัสดุทั้งไม้ไผ่ หรือหวายมาใช้ในการจักสานย่อมเป็นผลที่ดีกว่าการใช้วัสดุเทียมหรือวัสดุทางอุตสาหกรรม ที่ผ่านมาถึงแม้ว่าวัสดุทางธรรมชาติจะหาได้ยากขึ้น แต่ทั้งนี้ถ้าการนำวัสดุดังกล่าว มาใช้อย่างคุ้มค่า ก่อเกิดคุณค่า สามารถนำมาใช้งานให้เกิดการสร้างมูลค่าที่มากขึ้น วัสดุไม้ไผ่หรือหวายก็ยังคงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เช่นเดิม จากระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยทางภาครัฐ พยายามให้มีการปรับเปลี่ยนการใช้วัสดุ ให้ทดลองใช้วัสดุทางอุตสาหกรรมทดแทนวัสดุธรรมชาติ เช่น หวายเทียม เส้นพลาสติก หรือแม้กระทั่งพลาสติก PE ซึ่งในตอนแรกเริ่มก็สามารถจำหน่ายได้ เป็นที่นิยม ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เพราะจากความแปลกใหม่ มีสีสันสวยงาม แต่เวลาผ่านไป ผู้บริโภคกลับเข้าสู่ความต้องการวัสดุธรรมชาติ ความโหยหาวัสดุจากธรรมชาติ ทำให้ราคาหรือ

ความนิยมของการจักสานวัสดุเทียมลดลง และเป็นที่ต้องการในตลาดน้อยลงมาก สุดท้ายความเป็น
ธรรมชาติ ความดั้งเดิมก็กลับมาแทนที่ และเป็นที่นิยมอีกครั้งจากความต้องการของสังคมโลกใน
ปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าไม่ว่าจะเกิดเปลี่ยนแปลงอย่างไร ความเป็นธรรมชาติและความคิดดั้งเดิมก็ยังคง
อยู่เสมอ

3. แนวคิดการนำการจักสานจากทางมะพร้าว เพราะเป็นลักษณะการจักสานแบบทาบเส้น
ซึ่งเป็นการจักสานที่น่าสนใจ เป็นลักษณะที่มีชั้นบนและชั้นล่างทาบกัน / ชั้นหน้าชั้นหลัง (เป็นงานที่
เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนห้วยเป้ง และไม่เกิดมอด) และใช้การถักเปียยัดวัสดุทางมะพร้าวให้แน่นติดกัน
โดยในแนวทางการจักสานแบบทาบเส้นนั้น สามารถพัฒนาต่อยอดแนวคิดนี้ได้อีกมากทั้งรูปแบบและ
ลวดลายใหม่ เช่น เราสามารถนำการจักสานแบบทาบเส้นมาซ้อนเส้นสลับกันเป็นรูปกากบาท ใหญ่-แล้ว
มีขนาดเล็กด้านใน หรือกากบาทให้ถี่ขึ้นซ้อน ทาบกันไปเรื่อยๆเป็นแถว หรือ การทาบเส้นให้มีองศาที่ไม่
เท่ากันไปเรื่อยๆจนจนเกิดเป็นลวดลายใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้การจักสานแบบทาบเส้นยังสามารถใช้ขนาด
วัสดุที่แตกต่างกันได้เพื่อสร้างลวดลายใหม่ให้เกิดขึ้นใหม่ได้ตามการทาบเส้นแต่ละครั้งอีกด้วย

ภาพที่ 3.104 รูปแบบการจักสานจากทางมะพร้าวแบบทาบเส้น ซึ่งเป็นแนวคิดอีกหนึ่งแบบที่น่าสนใจในการต่อยอด
และพัฒนา มาทำการออกแบบให้เกิดลวดลายใหม่ๆได้ รวมถึงการนำการถักเปียมาทำการยัดเส้นทางมะพร้าวที่ไขว้กัน
เพื่อให้เกิดโครงสร้างและเพิ่มความแข็งแรงให้แก่การออกแบบ (ขวา) (ลงพื้นที่วันที่ 18 เมษายน 2564)

4. การพัฒนางานออกแบบใหม่ ถ้าสามารถนำลวดลายเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่นลวดลาย
ฉลุ (ลายดอกพิกุล ลายดอกจอก ลายฉลุสามเหลี่ยมและลายทะเลยมม) ที่มีความสวยงามและ
ลูกค้าชื่นชอบอยู่แล้วนำมาใช้ประกอบในการออกแบบ เกิดการพัฒนารูปทรงที่ต่างออกไป มีการ
สร้างสินค้าที่มีลักษณะการใช้งานอื่นๆมากกว่าการจักสานตะกร้า ให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และเก็บ
องค์ประกอบที่ดีอยู่แล้วให้คงไว้

3.2.3 วิเคราะห์แนวทางในการผลิต, เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปหัตถกรรมทั้ง 4 ชุมชน และแนวทางการผสมผสานภูมิปัญญา ให้เกิดเป็นแนวคิดเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เรื่องปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (ในหัวข้อที่ 3.1), ข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group), การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง และการลงพื้นที่กลุ่มชุมชนศิลปหัตถกรรม ทั้ง 4 แห่งอันเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมออกแบบและพัฒนา นำข้อมูลที่ได้สู่การจัดกลุ่ม ศึกษากระบวนการผลิต การออกแบบ เทคนิคเชิงช่าง การหาแนวทางประยุกต์เพื่อให้เกิดรูปแบบหรือเทคนิคใหม่ และคัดเลือกแนวคิดสู่การผสมผสานภูมิปัญญา ด้วยวิธีการวิเคราะห์การออกแบบ แบบแยกส่วน (Morphological Analysis) โดยทำการสรุปผลการศึกษาและการทดลองออกเป็นรายชื่อ ตามประเด็นอันได้แก่

- แนวทางภูมิปัญญาด้านการแกะสลักไม้ : ศึกษาขั้นตอนการผลิต วัสดุ และกระบวนการในการแกะสลักไม้ ลวดลายของไม้ที่ได้ทำการแกะสลักในรูปแบบต่างๆที่น่าสนใจ
- แนวทางภูมิปัญญาด้านการแกะสลักหิน : ศึกษากระบวนการผลิต และเศษหินในรูปแบบต่างๆ ที่ได้จากการผลิตครกหิน และกระบวนการนำเศษหินที่ได้ไปใช้ประโยชน์
- แนวทางภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผา : ศึกษาเทคนิคการผลิต กระบวนการขึ้นรูปในรูปแบบต่างๆ การศึกษาเทคนิคใหม่ๆ และการนำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกส์ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาในแขนงอื่นๆ
- แนวทางภูมิปัญญาด้านการจักสาน : ศึกษารูปแบบลวดลายของการจักสานในแบบดั้งเดิม และลวดลายที่สวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ การนำวัสดุหนึ่งไปประยุกต์ใช้ในการจักสาน การคิดค้นแนวคิดการจักสานแบบคลุมโดยใช้เทคนิคการใช้กึ่ง และการศึกษานาตช่องการจักสาน(ช่องตาที่ว่างและขนาดของลายจักสาน)
- วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ (Material Culture) : แนวคิดในการศึกษาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยใช้หลักการ Material Culture “วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ” เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยเป็นการศึกษาวัตถุเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรม ค้นหาชุดความเชื่อ แนวความคิด ทศนคติของชุมชนหรือสังคม ณ ช่วงเวลาที่ผลิตสิ่งของวัตถุชิ้นนั้นๆ โดยมีสมมุติฐานว่าสิ่งของวัตถุที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นนั้นสามารถสะท้อน, ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ทั้งทางตรงและทางอ้อม, ความเชื่อของบุคคล ผู้สร้าง ผู้ซื้อ หรือผู้ใช้สอยและสามารถขยายไปสู่การทำความเข้าใจสังคมที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ด้วย ผู้ปฏิบัติงานได้สรุปผลออกมาเป็นตาราง Morphology Analysis for Design Process ได้ดังนี้ (ดังตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 ตาราง Morphology Analysis for Design Process

กลุ่มชุมชนศิลปหัตถกรรม	จำนวนผลิตภัณฑ์เดิมที่ได้รับการพัฒนา (จากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่)	จำนวนผลิตภัณฑ์ใหม่จากการพัฒนาจากผลิตภัณฑ์เดิม	แนวคิดเชิงนวัตกรรมสร้างสรรค์	จำนวนผลิตภัณฑ์เชิงนวัตกรรม ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นใหม่	จำนวนผลงานที่ได้จากโครงการ
1. หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก ต.นาครีว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านการแกะสลักไม้)	1. แก้วอาร์ตุน 2. หัวช้าง - ช้าง 3. ดอกทิวลิป - ดอกบัวไม้ 4. ครกไม้ / ภาชนะไถล้เคียง	5 ผลิตภัณฑ์	1. Furniture 2. Decorate Item 3. โคมไฟตกแต่ง	5 ผลิตภัณฑ์	10 (ผลิตซ้ำจำนวน 5 ชุด)
2. ชุมชนบ้านไร่สีลาทอง ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านการแกะสลักหิน)	1. ครกหิน	2 ผลิตภัณฑ์	1. Tableware 2. แจกันตกแต่ง 3. กระถางต้นไม้ 4. เตาอังไล่	8 ผลิตภัณฑ์	10 (ผลิตซ้ำจำนวน 5 ชุด)
3. ชุมชนเชรามิกส์ อ.เกาะคา จ.ลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผา)	1. Tableware 2. แจกัน	5 ผลิตภัณฑ์	1. Decorate Item 2. โคมไฟตกแต่ง	5 ผลิตภัณฑ์	10 (ผลิตซ้ำจำนวน 5 ชุด)
4. ชุมชนจักสานไม้ ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง จังหวัดลำปาง (ทักษะภูมิปัญญาด้านการจักสาน)	1. ตะกร้าอเนกประสงค์ 2. กระเป๋า 3. ชันโตก 4. ชุดแก้วน้ำไม้ไผ่	5 ผลิตภัณฑ์	1. เครื่องประดับ 2. โคมไฟตกแต่ง 3. Decorate Item 4. Furniture	5 ผลิตภัณฑ์	10 (ผลิตซ้ำจำนวน 5 ชุด)

*** ผลงานผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ในอนาคตตามความเหมาะสมกับแนวคิดในการศึกษา / แต่ละผลิตภัณฑ์ใหม่จะมีการนำเอาภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่มมาประยุกต์ใช้ และผสมผสานกันในการสร้างสรรค์

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

สรุปผล การศึกษาโครงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม จากการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนของแนวทางการคัดเลือกผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมทั้ง 4 ชุมชน เพื่อทำการออกแบบและพัฒนา จากการศึกษาค้นคว้า การประชุมร่วมกับพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง เวทีการจัดประชุมร่วมกับสำนักงานจังหวัดลำปาง และการลงพื้นที่หัตถกรรมชุมชนทั้ง 4 กลุ่ม ได้ผลดังนี้

1. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมจากการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของวัสดุ (วัสดุไม้ หิน เครื่องปั้นดินเผา และไม้ไผ่) รวมถึงความสามารถทักษะเชิงช่างเป็นหลัก เพื่อศึกษาแนวคิดการผสมผสาน ทั้งจากตัววัสดุและทักษะเชิงช่างได้อย่างเหมาะสม (ทั้งส่วนความแข็งแรงของโครงสร้าง ความเป็นไปได้ในการผสมผสาน สวยงาม ความน่าสนใจ และการนำวัสดุ รวมถึงทักษะเชิงช่างมาใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์ให้มากที่สุด และสอดคล้องกับเกณฑ์พิจารณา จากโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2562 (OTOP Product Champion : OPC)
2. ต้องทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ
 - 2.1 การต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิม เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีในชุมชนให้มีการต่อยอดและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังคงเป็นที่นิยมสามารถจำหน่ายได้ เป็นการพัฒนารากฐานเดิมที่มีอยู่
 - 2.2 การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นแนวคิดนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมและเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาด
3. ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม โดยใช้การจากการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายนั้น จำเป็นต้องทำการพัฒนาในแต่ละกลุ่ม (ทำการแยกกลุ่ม) โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มและให้แต่ละกลุ่มชุมชนนั้นเป็นหัวหน้ากลุ่มในแต่ละหัตถกรรมที่ตนเองชำนาญ เช่น กลุ่มที่ 1 หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก(ทักษะภูมิปัญญาด้านการแกะสลักไม้) จะทำการพัฒนาจากทักษะการแกะสลักไม้เป็นหลัก โดยมีการนำทักษะภูมิปัญญาอีก 3 ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามสัดส่วนการออกแบบที่เหมาะสมอีกครั้ง ซึ่งผลงานในกลุ่มที่ 1 นั้น รูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมที่ได้ จะมีแนวคิดและความคิดสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์จากการแกะสลักไม้เป็นหลัก (การแกะสลักไม้เป็นขอบเขตการออกแบบหลัก) อันมีภูมิปัญญาอีก 3 ส่วนเป็นส่วนประกอบเพิ่มเติมตามคุณสมบัติ ให้เกิดเป็นการผสมผสานภูมิปัญญาที่น่าสนใจ
4. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมต่อ 1 ผลิตภัณฑ์ ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่ม เนื่องจากในการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่นั้น อาจมีเงื่อนไขการพัฒนาที่ต่างกัน ทั้งในเรื่องประโยชน์ใช้สอย ความสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์ที่ต่อ ความแข็งแรง ความงาม การเชื่อมต่อของวัสดุ และความเหมาะสมในการนำมาใช้เชิงการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ทั้งนี้ในการออกแบบจะคำนึงถึงแนวคิดการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายเป็นหลัก

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
<p>● ทุกภูมิปัญญาทั้ง 4 ชนิด สามารถนำมาใช้เป็นโครงสร้างหลักได้ทั้งหมด แต่หินจะมีน้ำหนักมากที่สุด งานเครื่องปั้นดินเผามีความเปราะบาง แต่การจักสานไม้ไผ่และการแกะสลักไม้ ไม่มีปัญหาใดๆสามารถนำมาใช้ประยุกต์ใช้ในการขึ้นโครงสร้างและออกแบบตกแต่งได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดสัดส่วนของการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับการใช้วัสดุและภูมิปัญญานั้นๆ โดยในการพัฒนาไม่จำเป็นต้องผสมผสาน</p> <p>ภูมิปัญญาทั้ง 4 ชุมชน ทำการศึกษาคัดเลือกแนวคิดให้เกิดความเหมาะสม</p> 				<p>วิธีสังเกตชิ้นงานว่าควรถูกนับเป็นการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>● การนำองค์ประกอบในงานศิลปหัตถกรรมล้านนา กล่าวถึงภาพรวมที่พบจากการศึกษาในงานศิลปกรรมและหัตถกรรมล้านนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบได้ 4 ข้อดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สวดลายในงานศิลปกรรมและงานหัตถกรรม 2. รูปร่างและรูปทรงในงานศิลปกรรมและงานหัตถกรรม 3. สีที่ใช้ในงานศิลปกรรมและงานหัตถกรรม 4. วัสดุและเทคนิคในงานหัตถกรรม <p>โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบแนวทางล้านนา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2549 : 10-14)</p> <p>● แนวคิดในการศึกษาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยใช้หลักการ Material Culture “วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ” เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยเป็นการศึกษาวัตถุเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรม ค้นหาจุดความเชื่อ แนวความคิด หัตถศิลป์ของชุมชนหรือสังคม ณ ช่วงเวลาที่ผลิตสิ่งของวัตถุชิ้นนั้นๆ โดยมีสมมติฐานว่าสิ่งของวัตถุที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นนั้นสามารถสะท้อน, ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหรือไม่ว่า ทั้งทางตรงและทางอ้อม, ความเชื่อของบุคคล ผู้สร้าง ผู้ซื้อ หรือผู้ใช้สอยและสามารถขยายไปสู่การทำตามเข้าใจสังคม ที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ด้วย อันมี 2 แนวทาง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Object-centred คือการศึกษาตัววัตถุ เพื่อเข้าใจตัววัตถุเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติทางกายภาพ, รูปร่าง รูปทรง, พัฒนาการในเชิงเทคนิค, วิธีการทำ, สุนทรียภาพ หรือการศึกษาผลกระทบเชิงอารมณ์ความรู้สึกและจิตวิทยาในมิติต่างๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เมื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งของวัตถุต่างๆ 2.Object-driven คือ การศึกษาวัตถุเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งที่นอกเหนือออกไปจากประเด็นของตัววัตถุเองเป็นการตระหนักถึงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆระหว่างวัตถุสิ่งของกับมนุษย์และสังคมที่ผลิตและใช้สอยมัน ขาดรี ประทับบนภาพ . <p>สถาปัตยกรรมไทย หลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2558, 19-4-5</p>
<p>● ทุกอย่างสามารถออกแบบและพัฒนาให้เป็นแนวคิดเดียวกันได้ จากภูมิปัญญาทั้ง 4 ชนิด ทั้งการออกแบบรูปทรง การออกแบบพื้นผิว และการออกแบบลวดลาย แต่ต้องทำการวางแผนในการออกแบบและการผลิตให้ชัดเจน เนื่องจากวัสดุแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน เช่นการห่อตัวของดินขณะเผา การกะเทาะหินแล้วทำให้เรียบด้วยการเจียร ไม่สามารถแกะสลักหินให้ยาวมาก หรือกลึงให้มีความยาวและเจียรได้เพราะหินจะเกิดการหัก ไม่มีการตกแต่งผิวมากในหน้าผาไม่ควรทำการแกะสลักไม้ และความเปราะบางของเครื่องปั้นดินเผาเป็นต้น รวมถึงในการออกแบบสร้างสรรค์ควรพิจารณา การดึงดูดเด่นของตัววัสดุแต่ละชนิดให้เหมาะสมและไม่ควรใช้สัดส่วนของวัสดุ-ภูมิปัญญา ในปริมาณที่เท่ากัน เพราะจะทำให้เกิดการขัดกันและไม่มีจุดเด่นหรือจุดที่น่าสนใจ</p> <p>● การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม ในโครงการฯ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 การต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเดิม เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีในชุมชนให้มีการต่อยอดและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่ยังคงเป็นที่นิยม สามารถจำหน่ายได้ เป็นการพัฒนามรดกฐานที่มีอยู่ / ต่อยอดจากผลงานที่ได้ มผช. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้เกิดเป็นผลงานออกแบบใหม่จากการผสมผสานวัสดุและภูมิปัญญา 2. การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นแนวคิดนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมและเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาด / เพื่อเปิดตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมในรูปแบบใหม่และการส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่สู่ทั่วโลก 				

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Technic / รูปแบบกรรมวิธี และภูมิปัญญาเชิงช่าง	Materials / วัสดุที่นำมาใช้พัฒนา
<ol style="list-style-type: none"> 1.ในการทำงานจากภูมิปัญญาทุกกลุ่ม ควรใช้เทคนิคดั้งเดิม (การทำงานด้วยมือ) ให้มากที่สุด เพื่อคงความเป็นผลงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าและมีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน 2.ทุกภูมิปัญญาควรนำทักษะเชิงช่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่ไม่ควรมากเกินไปจนความจำเป็น ต้องรักษาความงดงามและนำมาใช้ในสัดส่วนที่เหมาะสม 3. การพัฒนาเปลี่ยนแปลงมากให้คงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ 4. ในการสร้างสรรค์ควรหาจุดร่วมของการผสมผสานภูมิปัญญาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ หรือนำวัสดุทางธรรมชาติมาใช้ร่วมกันในการออกแบบ 5. จัดสานรูปแบบเดิมยังคงจำหน่วยได้ดีกว่ารูปแบบใหม่ๆ การใช้เอกลักษณ์ยังเป็นจุดขายได้ดี ลวดลายดั้งเดิมคือการจักสานลายเสี้ยว ลายเสี้ยวสามเหลี่ยม ลายดอกทิวลิปและลายดอกจอก มาใช้สร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ 6. การจักสานควรต้องมีความถี่ และมีความละเอียด 7. ถ้าใช้เชรามิกสมาประยุกต์เข้ากับกรจักสาน เชรามิกสจะต้องมีพื้นที่ส่วนที่จักสานมากเพียงพอสำหรับนำมือเข้าไปจักสานได้ ถ้าไม่วางแผนก่อนจะไม่สามารถกระทำได้ 8. การเจาะไม้ต้องให้ไม้แห้งเสียก่อน เพราะไม่เกิดการหดตัวถ้ายังมีความชื้น การเจาะต่างๆอาจคลาดเคลื่อนจากการออกแบบได้ 9. เวลาแกะสลักไม้ต้องแกะสลักตามลายไม้เท่านั้นไม่ควรแกะตามขวาง 10. วัสดุหินแกะสลักให้มีความโค้งได้ยาก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทุกภูมิปัญญาควรใช้ทรัพยากรพื้นถิ่น และวัสดุธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่าให้มากที่สุด ในงานแกะสลักไม้ควรใช้ไม้ฉำฉาในการทำงาน เพราะเป็นวัสดุที่มีในชุมชน 2. งานแกะสลักหิน ส่งผลถึงสุขอนามัยของช่างผู้ผลิต และวัสดุหินที่หาได้ยาก ดังนั้นผลงานที่ต้องคุ้มค่า มีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด 3. งานแกะสลักหิน มีความแตกหักง่าย ไม่สามารถซ่อมแซมได้ รวมถึงเงื่อนไขในการแกะสลักนั้นไม่สามารถทำงานแกะสลักหินที่มีความยาวและความเรียบได้มากนัก เพราะหินจะหักตามน้ำหนักของตัววัสดุเอง 4. ควรมีการนำเศษหินที่เหลือจากการผลิตครกหินมาใช้ประโยชน์ 5. เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกส์เมื่อไปร่วมกับภูมิปัญญาหรือวัสดุอื่นๆต้องทำความเข้าใจคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะ เพราะวัสดุมีความเปราะบาง แตกหักง่าย 6. วัสดุในการจักสานมีต้นทุนที่สูง ต้องคิดให้มากก่อนนำมาใช้ออกแบบ 7. วัสดุทางธรรมชาติ เช่น หวาย และไม้ไผ่ จะมีมูลค่าและความน่าสนใจสูงกว่าเส้นพลาสติกมาก 8. การนำวัสดุหินมาใช้ในการประยุกต์หรือแกะสลัก ขนาดความยาวไม่ควรเกิน 20 ซม.และกว้างไม่เกิน 5 ซม. เพราะถ้ามีขนาดมากกว่านั้นหินจะหักได้ รวมถึงวัสดุหินที่เหมือนลักษณะของลายไม้ ต้องทำการแกะหินตามลายเช่นกัน
เงื่อนไข ที่ต้องเข้าใจก่อนการออกแบบสร้างสรรค์และปฏิบัติ	
Product / การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์	Attitude / ทัศนคติ
<ol style="list-style-type: none"> 1.ควรมีการออกแบบและพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาให้แตกต่างออกไป เพื่อลดความซ้ำซ้อนและสินค้าที่เหมือนกัน 2. ผลิตภัณฑ์และสินค้าประเภทของตกแต่งบ้าน ควรเพิ่มประโยชน์ใช้สอย 3. ควรออกแบบผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน 4. ควรออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นสาขาสหกรรม ตามเกณฑ์และเงื่อนไข ของการรับรองมาตรฐานชุมชน (มผช.) และ OTOP Product Champion 5. งานเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิกส์ ควรเน้นถึงความเป็นลักษณะโบราณ มีความเชื่อเรื่องวัฒนธรรม เช่น ชุดแจกัน กระถางธูป ชุดหิ้งพระ และชุดสักการะบูชาต่างๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาผลงาน ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจกับช่างผู้ผลิต (ผู้ปฏิบัติงานศิลปหัตถกรรม) ให้มาก ต้องเรียนรู้และเข้าใจทัศนคติ แนวคิด และความต้องการของช่างควบคู่ไปกับการพัฒนา 2. ผลงานที่ได้ ต้องมีคุณค่าและความคุ้มค่า 3. การออกแบบและพัฒนาผลงานใหม่นั้น เป็นเรื่องยากต่อการผลิต ทั้งเรื่องความเข้าใจในแบบ กระบวนการทำงานที่หลากหลายขั้นตอนมากขึ้น และค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าปกติ ดังนั้นผลงานใหม่ที่ได้ต้องมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ 4. การพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิกส์ ควรศึกษาผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วนำไปพัฒนาต่อได้ 5. การนำอัตลักษณ์ของลวดลาย หรืออัตลักษณ์ของทางภาคเหนือมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา มีความน่าสนใจ มีความท้าทาย 6. การร่วมมือกัน (การทำงานแบบรวมกลุ่ม) ในการผสมผสานภูมิปัญญา และวัสดุทางธรรมชาติ มีความน่าสนใจมากนำไปสู่แนวคิดใหม่ ช่างได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิธีการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความแตกต่างได้
<p>ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับกลุ่มศิลปหัตถกรรมทั้ง 4 กลุ่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินโครงการ / วันที่ 19 เมษายน 2564 ณ ห้อง 5201 อาคารปฏิบัติการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม มธ.สป.</p>	

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิคและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุถึงของ
<p>A หินและไม้ สามารถนำมาใช้ในการขึ้นรูปและสรรหาวิธีการนำมาประกอบชุดผสมผสานวัสดุให้เข้ากันได้ง่าย เพราะวัสดุทั้ง 2 ชนิดนี้มีความหนาแน่น (หรือมีการหดตัวที่ต่ำ) สามารถนำมาใช้ในการประกอบและผสมผสานการออกแบบได้อย่างหลากหลายวิธีเพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงเดียวกัน (Linking shape) เช่นการทำสลัก, การทาบซ้อน และการเสียบ เป็นต้น ในขั้นตอนกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานของการแกะสลักไม้ และการแกะหาหินหรือการสร้างสรรค์ลงบนหิน จะมีรูปแบบการทำงานที่คล้ายคลึงกัน ในลักษณะดังกล่าวสามารถที่จะใช้กระบวนการเดียวกันนี้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เช่นการสร้างลวดลายให้เกิดความต่อเนื่อง เป็นทิศทางหรือแบบลายเดียวกันการออกแบบแยกชิ้นเพื่อทำการประกอบผลงานเป็นต้น</p> <p>B หินและไม้ สามารถสร้างพื้นผิวและลวดลายให้ต่อเนื่องเป็นแบบเดียวกันได้ เพราะกรรมวิธีในการผลิตเป็นการสลักลงเนื้อผิววัสดุเหมือนกัน แต่วัสดุไม่มีความละเอียดมากกว่าจากเนื้อวัสดุ (ไม่มีเนื้อวัสดุที่ละเอียดกว่าหิน) การสร้างสรรค์ลวดลายของการแกะสลักไม้ และการแกะหาหินหรือการสร้างสรรค์ลงบนหิน สามารถนำประยุกต์ใช้ในการออกแบบร่วมกันได้ (ความต่อเนื่องของลวดลาย อันเกิดจากการต่อกันของไม้และหิน)</p> 	<p>A วัสดุหินมีความทนทานและแข็งแรงที่สุด ทนความร้อนได้สูง สามารถนำเข้ามาเผาพร้อมกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้ ดังนั้นการนำเศษหินที่เป็นก้อนขนาดเล็ก น้ำเข้าไปใช้ในการตกแต่งพื้นผิวในงานเครื่องปั้นดินเผาได้ แต่มีข้อจำกัดคือไม่สามารถนำไปขึ้นรูปแบบเป็นหมอนได้ อันเกิดจากเศษหินนั้นมีความคม ซึ่งอาจเกิดอันตรายของชิ้นรูปได้ เศษหินที่ได้จากชุมชนหลังจากการแกะหาหินจากกระบวนการผลิตครก จะมีขนาดที่ไม่ใหญ่มากแต่จะมีความแบนและคม ดังนั้นจะมีการแปรรูปทางกายภาพของวัสดุก่อนนำไปใช้ในการออกแบบ</p> <p>B หินมีน้ำหนักที่มาก ควรนำมาใช้ในการตกแต่งผลงานมากกว่าการใช้เป็นวัสดุหลัก แต่ถ้านำหินมาใช้เป็นวัสดุหลักในการออกแบบ รูปแบบที่ได้จึงไม่ควรมีขนาดที่มีความใหญ่ หรือมีรายละเอียดที่มากเกินไป</p> 	<p>A งานภูมิปัญญาการจักสานไม้มีมีความหนาแน่นที่สามารถนำมาปิดผิวในการออกแบบได้หลากหลายลักษณะ การจักสานไม้จะไม่เกิดรูปแบบลวดลายที่ช่วยงานสามารถสร้างลวดลายได้อย่างหลากหลาย เมื่อจักสานออกมาแล้วจะมีรูปแบบที่บางเป็นแผ่น สามารถนำไปใช้ในการปิดผิว การสร้างรูปทรงต่างๆ รวมถึงการนำไปประกอบแบบให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่น่าสนใจได้</p> <p>B การสร้างโครงสร้างหลักจากการจักสาน (Form and Structure) จำเป็นต้องทำกรขึ้นโครงสร้างในลักษณะการกำกับแบบ เพื่อให้การออกแบบเกิดรูปแบบต่างๆ เช่นการได้เจ้า กลม ทรงเหลี่ยมมุม หรือเป็นรูปทรงอิสระ(Free Form) ตามที่กำหนดได้ เพื่อนำมาเนกการจักสานไปปิดผิวได้</p> 	<p>A เครื่องปั้นดินเผาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ Sensitive ที่สุดของวัสดุ ที่ทำการคัดเลือกในการทำงานวิจัย (จากทั้งหมดทั้ง 4 กลุ่มชุมชน) ที่มีความแปรปรวนและมีการหดตัวในขั้นตอนในการผลิต ดังนั้นเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นวัสดุและศิลปะที่ต่อกรแรกที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาและออกแบบสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการผสมผสานวัสดุและภูมิปัญญาได้ ผลงานเครื่องปั้นดินเผาหลังจากทำการเผาแล้ว จะมีคุณสมบัติที่แปรและแตกต่างกันง่าย รวมถึงจะมีการหดตัวหลังจากการเผา (ดินขาวหดตัวประมาณ 8 % ดินเหนียวหดตัวประมาณ 12-13 % ดินยิ่งเหนียวยิ่งมีการหดตัวที่มากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของดินที่นำมาใช้) ทำให้ในการออกแบบต้องคำนึงถึงขนาดและสัดส่วนเป็นสำคัญ เนื่องจากเมื่อทำการสร้างประกอบแบบ จะเกิดความผิดพลาดเสียหายได้</p> <p>B งานเครื่องปั้นดินเผาสามารถขึ้นรูปผลงานได้อย่างหลากหลายวิธี เช่นการทำบล็อกใส่แม่พิมพ์, การทำแม่พิมพ์ ปั้นกดขึ้นรูป (Ram press), การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน (Throwing) และการขึ้นรูปด้วยมือ เพื่อให้ได้รูปทรงที่ต้องการได้</p> 	<p>A การศึกษาวัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุถึงของ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาของยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง ได้ใช้หลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion : OPC) ซึ่งกำหนดให้มีการพิจารณาในการให้ค่าคะแนนผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้ารับการคัดสรรในระดับประเทศ โดยมีคณะกรรมการดำเนินการ คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยระดับประเทศ ตามกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ เป็นผู้พิจารณาให้ค่าคะแนน โดยองค์ประกอบ และเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยของผลิตภัณฑ์ประเภทของไม้ / ของตกแต่ง / ของที่ระลึก มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้ (เกณฑ์ดังกล่าวส่งผลต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา เนื่องจากต้องนำผลิตภัณฑ์ที่คัดสรรแล้วมาพัฒนาต่อ) เข้ารวมคัดสรร จากโครงการ เพื่อพัฒนาตลาดและได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้า</p> <p>ส่วน ก. ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน (30 คะแนน)</p> <ul style="list-style-type: none"> ด้านการผลิต (12 คะแนน) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (9 คะแนน) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน (9 คะแนน) <p>ส่วน ข. ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (25 คะแนน)</p> <ul style="list-style-type: none"> ด้านการตลาด (11 คะแนน) ด้านความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (14 คะแนน) - เรื่องราวของผลิตภัณฑ์ - ภูมิปัญญาท้องถิ่น / เอกสิทธิ์ของท้องถิ่น <p>ส่วน ค. หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (45 คะแนน)</p> <ul style="list-style-type: none"> ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ (40 คะแนน) - มีความประณีต เรียบร้อยในการผลิต - รูปลักษณะโดยรวม / การออกแบบ / ความเข้ากัน <p>ได้ขององค์ประกอบต่างๆกันจาก กรณีใช้ภูมิปัญญาเดิมและกรณีแนวคิดสร้างสรรค์</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณสมบัติที่ผลิตภัณฑ์นั้นมี - คุณภาพของวัสดุ / วัตถุดิบที่ใช้ - ความมีเอกลักษณ์ในการออกแบบ - การใช้สี ด้านเอกลักษณ์ทางการตลาด (5 คะแนน)

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
  <p>▶ ป่าเขาไม้ มาสกับผงหิน แล้วทำการพัฒนาให้ เกิดเป็นวัสดุใหม่ ทำการ Blender การใช้แปรงผสม ปูน ยาแนวหรือแนวทางการประสานในลักษณะอื่นๆ เพื่อ นำมาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์งานหัตถ อุตสาหกรรม</p> 	<p>▶ ทอริศึกษาและคัดเลือกใช้เศษหินที่เหลือจาก กระบวนการผลิตครกหิน นำมาใช้ในการพัฒนาและ ประยุกต์ใช้ใหม่มากที่สุด เนื่องจากเศษหินที่เหลือจาก กระบวนการผลิตดังกล่าว มีเศษหินเป็นจำนวนมาก ไม่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ และเป็นวัสดุที่ ไม่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ</p> <p>โดยในการผลิตครกหินในชุมชนบ้านไร่ศิลาทอง อ.พิชัย นั้น จะทำการผลิตครกหินที่มีขนาดตั้งแต่เส้น ผ่านศูนย์กลาง 5 นิ้ว -9 นิ้ว เป็นส่วนมาก จึงทำให้ แกนกลางที่อยู่ภายในที่ทำการกลึงและคว้านออกมาจะ มีขนาดที่แตกต่างกันพอสมควร ดังนั้นขนาดที่ได้จาก กรรมวิธีการผลิตดังกล่าวจึงมีผลต่อการออกแบบ เพื่อ นำมาผลิตเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ ซึ่ง กระบวนการผลิตครกหินเพื่อที่จะนำเศษวัสดุที่ไม่เหมาะ ทำการออกแบบนั้นจะแบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกันคือ</p> <p>1. ส่วนของหิน (ที่ยังไม่ได้แปรรูป) นำมาตัดโดยใช้ เครื่องจักร ตัดเฉียงออกเพื่อให้เป็นลักษณะลูกบาท ขนาดประมาณกว้าง 30 ซม. ยาว 30 ซม. และสูง 30 ซม. แล้วนำมาคว้านหินที่อยู่ตรงส่วนกลางออกเป็นรูป ทรงกระบอกเพื่อนำไปเกาะทางให้เกิดเป็นรูปทรงของ ครกต่อไป โดยเศษหินจะมีลักษณะเป็นรูปทรง ลูกบาทเหมือนเดิมแต่ส่วนตรงกลางจะเป็นรูโหว่สูงถึง สองฝั่ง ซึ่งเศษวัสดุดังกล่าวเหลือเป็นจำนวนมาก สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี</p> 	<p>▶ การจักสานเมื่อนำมาผ่านแสงไฟ จะเกิดความ สวยงาม น่าสนใจ ทำให้แสงและแสงลอดลายในการ สานได้ ดังนั้นการออกแบบโคมไฟจึงเป็นแนวคิดที่ น่าสนใจ ในการนำภูมิปัญญาการจักสานมาใช้ประโยชน์ การจักสานไม้ไผ่ มีลวดลายที่สวยงาม และมีพื้นที่ว่างใน ระนาบการจักสานเดียวกัน ดังนั้นเมื่อทำการใช้แสงใน การออกแบบ จะเกิดการลอดของแสงผ่านการจักสาน เกิดความสวยงามและน่าสนใจ</p> 	<p>▶ กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา สามารถนำดิน ไปผสมร่วมกับวัสดุอื่นๆได้ เช่น จี๊เส้า เศษหญ้า แกลบ ทำให้เกิดค่าออกไซด์และทำปฏิกิริยากันเอง ระหว่าง วัสดุที่ได้ทำการคัดเลือกกับเนื้อดิน (เป็นวิธีการทำงาน แบบรากๆ ที่เน้นความพิถีพิถัน สุนกสนาน / เลาไฟต่ำ / 800-1,000 องศา / เลาด้วยความเร็ว เมื่อความร้อน ได้ทำให้ปากออกมาในขณะที่ร้อน แล้วนำไปคลุกกับ ดินหญ้า, แกลบ (เพื่อให้เกิดเงาผิว) ให้งานทำ ปฏิกิริยากันเอง / ซึ่งไว้ 10 นาทีโดยประมาณ แล้วฉีด น้ำใส่ให้เย็น)</p> <p>▶ ใช้เทคนิคการวางซ้อนทับกัน โดยมีแกนตัวแม่และ เบ้าตัวลูก (คล้ายลักษณะการเข้าเตี้ยไม้) ซึ่งจะใช้การ วางทับกันเป็นชั้นๆ โดยใช้ไม้หนักของตัววัสดุเป็นแรงใน การประกอบ ให้วัสดุที่นำมาประยุกต์ผสมผสานนั้นเป็น ผลงานในชิ้นเดียวกันได้ ลักษณะแบบนี้ถึงแม้ว่าจะเป็น แนวทางอย่างง่าย แต่สามารถที่จะทำการประยุกต์เพื่อ ประกอบแบบได้อย่างหลากหลายและแบบขึ้น เดียวกับได้อย่างดี</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสาน มรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>▶ การนำเอาวัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุ สิ่งของ รูปแบบเอกลักษณ์และลักษณะ เฉพาะตัวอย่างที่คัดเลือกนำมาใช้ในการ ออกแบบในครั้งนี้ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - กุบลหลังช้าง (สัปดาห์ช้าง) - รูปแบบและลวดลายของเงี้ยว - ตัวหงส์ล้านนา - แบบอย่างศิลปะล้านนา - ลวดลายล้านนา (ลานพันธ์พฤกษา จากลวดลายเครือเถาล้านนา) - รูปแบบและลวดลายของหม้อดอก ปทุมขะ - รูปแบบและโครงสร้างของซุ้มประตูโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจัดสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิคและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
<p>1 การนำงหินที่เป็นเศษวัสดุ ที่ได้จากการตัด การเจาะและการเอียง ในขั้นตอนการผลิตกรหินสามารถนำมาใช้อุดหรือปิดผิวได้ สามารถใช้ร่วมกับแนวคิดการแกะสลักไม้เพื่อให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆแล้วนำงหินไปอุด ให้เกิดลวดลายตามแนวที่ได้ทำการแกะสลักไว้ให้ผิวของไม้มีลวดลายเหมือนวัสดุเดียวกัน / สลักกันนำเศษงไม้ ไปอุดในงานแกะสลักหิน</p> 	<p>2. เศษหินจากการนำส่วนที่เจาะคว้านเป็นทรงกระบอก มาทำการตัดเขียนส่วนหัวและท้าย เกิดเป็นเศษรูปทรงเป็นแผ่นวงกลม ขนาดประมาณ 15 ซม.- 20 ซม.หนาประมาณ 1 ซม.</p> <p>3. ส่วนที่ทำการเจาะกลึงแกนกลางโดยใช้เครื่องจักรในการคว้านออกมาให้เป็นรูปทรงกระบอกก่อนนำไปตกแต่งให้เป็นภายในตรงต่อไป โดยรูปทรงเศษวัสดุที่ได้จะมีลักษณะที่เป็นรูปทรงกระบอก ซึ่งจะมีขนาดที่แตกต่างกันไปตามขนาดในการผลิตกรหินแต่ละอัน</p> <p>4. ส่วนในการผลิตการแกะทางหินจากภายนอกและภายในให้เกิดเป็นรูปร่าง รูปทรง ให้เป็นรูปแบบของกรอย่างสมบูรณ์ก่อนนำไปจัดตกแต่งผิว ลักษณะของเศษวัสดุที่ได้จะมีลักษณะที่เป็นแผ่นบางตามลายที่ได้ทำการแกะทางออกมาซึ่งมีมากมายหลายขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็กมาจนถึงขนาดที่เป็นแผ่น</p> 	<p>1 ในการจักสานนั้น มีเทคนิคการจักสานได้หลากหลายเทคนิค ทั้งลายขัดที่เป็นมาตรฐาน และลายขัดที่เป็นแนวคิดอิสระ ดังนั้นในการนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนา สามารถที่จะออกแบบลวดลาย หรือนำลวดลายที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาใช้งานได้ ทำให้รูปแบบที่ได้จึงมีจะมีรูปทรงที่เหมือนกัน แต่การนำการจัดสานที่มีลวดลายต่างกัน ก็ทำให้ผลงานผลิตได้มีที่แตกต่าง โดยในการจัดตั้งนั้นอาจทำได้หลากหลายวิธี เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำการเจาะรูวัสดุหลัก แล้วใช้ลวดเส้นด้ายหรือเส้นไหมร้อย สานหรือถัก (ในรูปแบบต่างๆ เพราะ สามารถใช้แกนหวายหรือใช้หวายในการเดินโครงสร้างก่อนได้) - การทำช่องสลักของวัสดุหลัก แล้วทำการเสียบแผ่นที่ทำกรจักสานลงไปให้จนแน่นไปกับสลักที่เตรียมไว้ - การสร้าง Form จากการจักสาน แล้วนำวัสดุต่างๆที่นำมาประยุกต์แทรกไว้ภายใน - การนำเซรามิค การแกะสลักไม้ หรือการแกะสลักหิน มาวางสอดตรงส่วนการเริ่มสาน หรือนำไปไว้ตรงส่วนใจกลางการจักสาน จากนั้นทำการจักสานต่อเนื่องขยายออกไป (อาจทำสลักไม้ได้ เปลี่ยนเป็นสานตรงกลางแล้วเสริมวัสดุอื่นๆ) 	<p>1 การทำงานเซรามิคและเครื่องปั้นดินเผานั้น ในขั้นตอนกระบวนการผลิต ก่อนที่จะนำดินที่ขึ้นรูปในรูปแบบต่างๆไปเผาด้วยความร้อนให้เกิดความแข็งแรงสามารถที่จะทำการเจาะรู หรือสร้างช่องกริด (ที่เป็นรูทะลุ) เพื่อที่จะสามารถนำเอาภูมิปัญญาการจัดสานเข้ามาใช้ในการประยุกต์และออกแบบได้ กล่าวคือการใช้ช่องรูที่ได้ทำการเจาะไว้เป็นจุดเชื่อมต่อ โดยการนำแกนหวาย ใส่หวาย วัสดุไม้ไผ่หรือวัสดุแข็งเส้นต่างๆ เข้ามาเชื่อมต่อด้วยการร้อย การถัก หรือการเย็บเข้าไปตามช่องรูที่กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถทำการจักสานให้เกิดความต่อเนื่องจากโครงสร้างหลักของเครื่องปั้นดินเผาได้ เป็นเนื้อเดียวกันในการประยุกต์ ทั้งนี้รวมถึงสามารถใช้ในการตกแต่งลวดลายต่างๆจากการจักสาน การถัก หรือการตีเส้นให้เกิดลวดลายที่นำสนใจได้อีกทางหนึ่ง</p> <p>*** ลักษณะการเจาะรูเป็นช่องทะลุ เพื่อการนำวัสดุแข็งเส้นเข้ามาใช้ในการตกแต่งชิ้นงาน</p>	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>A กุบหลังช้าง (สับคั้งช้าง)</p> <p>กุบ หรือ สับคั้งช้าง เป็นที่นั่งแบบมีหลังคาบนหลังช้างสำหรับเดินทาง โดยจะประกอบด้วยส่วนที่เรียกว่า “แหียง” ที่มีการสร้างขาสำหรับตั้งวางบนหลังของช้างอย่างพอดีและมั่นคง สำหรับส่วนของหลังคาเป็นโครงไม้ไผ่ หรือหวายสานกรด้วยไม้ไผ่เป็นปะทุนหรือ “กุบ” ทรงโค้งมนสำหรับกำบังแดดฝนได้ / จังหวัดลำปางมีศูนย์ช้างและใช้กุบหลังช้าง เป็นอุปกรณ์ในการทำงาน (ชนไม่นิยมใช้) จึงนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนา</p> <p>หอภาพถ่ายล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่สีทาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
<p>1 การแกะสลักให้เกิดเป็นพื้นผิวและลวดลายต่างๆที่มีความน่าสนใจ ตามแนวคิดหรือลวดลายที่ต้องการ ซึ่งในการแกะสลักเป็นทั้งการแกะสลักแบบขุด ซึ่งในการแกะสลักแบบขุดนั้นจะขุดตามแบบงานได้อย่างชัดเจน เห็นได้จากการนำการแกะสลักไม้ในการประดับอาคารสถานที่ วัดวาอาราม ซึ่งการแกะสลักจะเป็นไปอย่างวิธินิยม ตามวัฒนธรรมหรือตามท่วงเวลาที่สร้างงานเหล่านั้น ซึ่งนับเป็นการแกะสลักที่ทราบและรับรู้กันดี แต่ในการคัดเลือกแนวคิดในการแกะสลักครั้งนี้ ได้ทำการตั้งมั่นความเป็นชุมชน ลักษณะการแกะสลักเพื่อทำการตกแต่งในสินค้าหรือผลงานต่างๆ ดังนั้นรูปแบบของการแกะสลักจะเป็นพื้นผิวและลวดลายที่ชุมชนได้สร้างสรรค์ผลงานที่ประกอบอยู่ในสินค้าต่างๆ เป็นลักษณะการแกะสลักจากความคิด การตกแต่งลวดลายบนผิวไม้ให้เกิดจากความน่าสนใจ การเลือกจากแนวคิดที่สามารถที่จะนำมาใช้ประกอบ อาทิ รูปแบบการแกะสลักที่ลึกลับ รวมถึงใช้เวลาที่น้อยในการทำความเข้าใจในแบบงาน (เมื่อชุมชนเข้าใจในแบบงานผู้ออกแบบสามารถที่จะเริ่มปรับหรือพัฒนาต่อยอดจากแบบแกะสลักเดิมได้ง่ายขึ้น เป็นการปรับปรุงร่วมกันตามความเข้าใจ) โดยมีลวดลายจากการศึกษาได้ดังนี้</p> <p>1. เป็นการแกะสลักให้เห็นร่องรอยของการขุดผิว ไม้ให้เกิดเป็นลวดลายของการเข้าจากการขุด ลวดลายที่ออกมามีความเป็นธรรมชาติ น่าสนใจ เกิดเป็นเส้นลวดลายที่แบ่งช่องได้อย่างชัดเจน</p>	<p>5. ส่วนในการผลิตสากโดยการใช้อุปกรณ์จักรในการตัด ซึ่งจะใช้เครื่องจักรในการตัดและใช้ไม้เป็นตัวหล่อสับ ผลของเศษวัสดุที่ได้จะมีลักษณะที่เป็นแผ่นยาว ตามขนาดความยาวของตัวสาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวทางด้านนี้จะต้องมีความเรียบแบน</p> <p>5. ส่วนในการผลิตสากโดยการใช้อุปกรณ์จักรในการตัด ซึ่งจะใช้เครื่องจักรในการตัดและใช้ไม้เป็นตัวหล่อสับ ผลของเศษวัสดุที่ได้จะมีลักษณะที่เป็นแผ่นยาว ตามขนาดความยาวของตัวสาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวทางด้านนี้จะต้องมีความเรียบแบน</p>	<p>1 ตัวอย่างเทคนิคการผลิตและการจักสาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำการเจาะรูหรือหลุม แล้วใช้ไม้ไผ่สอดและทำการมัดร้อย สานหรือถัก (ในรูปแบบต่างๆ เพราะ สามารถใช้แกนหวายหรือไม้หวายในการเดินโครงสร้างก่อนได้) 	 <p>1 ลักษณะการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อทำการใช้วัสดุให้เหมาะสมกับการร้อยตามช่องให้เกิดเป็นรูปร่าง ในการเชื่อมต่อระหว่างตัววัสดุให้เกิดเป็นชิ้นเดียวกันในการประยุกต์และออกแบบเครื่องปั้นดินเผาและการจักสาน</p> <p>1 ลักษณะการทำเครื่องปั้นดินเผาตามแนวที่โค้งงอแล้ว แล้วใช้การเย็บในรูปแบบต่างๆ ในการเชื่อมต่อระหว่างตัววัสดุให้เกิดเป็นชิ้นเดียวกันในการประยุกต์และออกแบบเครื่องปั้นดินเผาและการจักสาน</p>	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>1 รูปแบบและลวดลายของผลิตภัณฑ์</p> <p>เลว หรือ ฉลุ" ภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกว่า ตาเหลว หรือตาเหลว และภาษาถิ่นใต้ว่ากะหลิว เป็นเครื่องหมายทำด้วยเส้นตอกไม้ไม่หรือหวายเส้น หักขัดกันเป็นมุม ตั้งแต่สามมุมขึ้นไปโบราณใช้เลวในงานต่าง ๆ ดังนี้ ใช้แสดงบอกสัญลักษณ์ว่าเป็นร้านขายของ ใช้แสดงบอกสัญลักษณ์ว่าเป็นที่ตั้งด้านเก็บภาษี ใช้บอกอาณาเขตการจับจองที่ดินโดยการปักเลวไว้ที่มุมของที่ดินเป็นเจ้าของ เพื่อปกป้องภัยอันตราย และญาติ, ปักไว้ที่ที่แสดงว่าเป็นบริเวณที่หวงห้ามต่างๆ หรือบอกเตือนให้ระวังอันตราย และใช้ในการแพทย์แผนโบราณ ว่ากันว่าหม้อที่บรรจยาถ้าไม่ลงคาถามีเลวปักกันไว้ เมื่อผ่านบ้านหมออื่นหรือคนหรือสิ่งใดที่ถือ อาจทำให้เครื่องยาที่มีอยู่ในนั้นเสื่อมคุณภาพหายความศักดิ์สิทธิ์</p> <p>เลว ๓ มุม เลว ๕ มุม เลว ๘ มุม</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลัก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
 <p>2. การแกะสลักโดยเว้นที่ส่วนของเปลือกไม้ (สามารถเว้นในส่วนใดก็ได้ของผลงาน) ให้เห็นถึงความ เป็นธรรมชาติ วิธีนี้สามารถที่จะแสดงพื้นผิวของวัสดุที่ ต่างกันของความเป็นธรรมชาติกับสิ่งทอมนุษย์สร้างขึ้น</p> <p>3. การใช้ชีวิตเป็นเส้น ให้เกิดเป็นพื้นผิวของลวดลาย ของไม้ ให้มีทิศทางเดียวกันและมีความถี่ (เหมือน กล้ามเนื้อ) การแกะสลักลักษณะนี้จะทำให้เห็นสิ่งมีชีวิต ความโค้งงอ การหมุนวนต่างๆของรูปทรงได้ชัดเจน</p>	<p>6. เศษที่เป็นผงหิน อันเกิดจากกระบวนการผลิต ครกหิน ในส่วนที่ใช้งานเครื่องจักรทั้งหมด ทั้ง การตัด ครก การเจาะคว้านและการตัดสาก เนื่องจากการ ใช้เครื่องจักรตัดเอื้อยหินนั้น จะมีเศษฝุ่นและ เศษผง หินจำนวนมาก แต่ในการตัดจะใช้น้ำเป็นตัวหล่อเย็น ทำให้เศษผงเหล่านี้ไม่ฟุ้งกระจาย แลผงหิน จะถูกรวมไปกับน้ำหล่อเย็น ไหลไปกองอยู่บนพื้นจำนวนมาก ดังนั้นส่วนของผงหินจะมีอยู่ตามพื้นโรงงาน ที่ใช้ เครื่องจักร ซึ่งถ้ามาจากเตาเปล่าแล้วจะเหมือนเป็น พื้นดินธรรมดา แต่แท้จริงแล้วพื้นเป็นผงหินหนาๆ กับ ถมกันแทบทั้งสิ้น ถ้าตักนำไปตากแดดให้แห้งแล้ว นำไปโปรยให้ละเอียดจะเกิดเป็นผงหินชัดเจน</p> 	<p>ตัวอย่างเทคนิคการผลิตผลงานการจักสาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำช่องสลักของวัสดุหลัก แล้วทำการเสียบแผ่นที่ ทำการจักสานลงไปให้ขนานไปกับสลักที่เตรียมไว้ <ul style="list-style-type: none"> - การนำเซรามิก การแกะสลักไม้ หรือการแกะสลักหิน มาวางสอดตรงส่วนการเริ่มสาน หรือนำไปไว้ตรงส่วน โกลกลางการจักสาน จากนั้นทำการจักสานต่อแผ่ขยาย ออกไป (อาจทำสลักกันไว้ เปลี่ยนเป็นสานตรงกลาง แล้วเสริมวัสดุอื่นๆ) 	<p>H ทำการเจาะรูให้เป็นลักษณะวงกลม ให้มีระยะห่างของ วงกลมไม่เกิน 1 ซม. ให้วงกลมนั้นอยู่ในแนวระนาบ หรือให้อยู่ ในพื้นผิววงกลมที่มีความโค้งไม่มากจนเกินไป สามารถใช้เทคนิค การทวนเส้นแบบ Spirograph เพื่อให้เกิดการผสมผสานวัสดุได้ อย่างน่าสนใจ (แต่ในการออกแบบรูปทรงนั้นต้องมีพื้นที่ภายใน มากพอที่จะสามารถทำการทวนได้ ทั้งนี้เทคนิคดังกล่าวสามารถ ได้ได้กับงานแกะสลักไม้ และแกะสลักหินได้เช่นกัน)</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>● ตัวหงส์ล้านนา</p> <p>ตัวหงส์จะมีลักษณะของศิลปะที่มีเอกลักษณ์เด่นชัด มีการจัดเรียงตัวและมีส่วนหัวจากจุดศูนย์กลาง วนกันรอบตัวรัศมีของวงกลมทำให้เกิดความรู้สึกที่นำค้นหาและน่าสนใจ ซึ่งตัวหงส์ในลายไทยนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของรูปทรงกลมกลามตัว เป็นลายที่ดูวางอยู่ด้านหน้าตอนล่าง จะมีลักษณะโครงสร้างขมวดกันหอยคว่ำว่าหน้าลงปลายยอดชูตั้งขึ้นทำหน้าที่เป็นฐานเป็นตัวรองรับกานและตัวยอดของลายกนก ซึ่งสอดคล้องกับบริบทที่ทำหน้าที่เป็นฐาน เป็นที่รองรับน้ำหนักเหมาะสมกับการออกแบบกับเครื่องเรือน โดยตัวหงส์รวมถึงงานศิลปกรรมและงานหัตถกรรมส่วนใหญ่ในศิลปะล้านนานั้นจะมีลักษณะที่เด่นชัดคือรูปร่าง รูปทรงจะมีลักษณะที่ อ้วนและกลมมน เพื่อแทนความอึดอ้อม อุดมสมบูรณ์ของชนชาวล้านนา เหมือนการได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งรูปทรงที่ปรากฏเด่นชัดคือรูปทรงในงานประติมากรรม งานปูนปั้นตามวัดวาอาราม เป็นต้น</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิคและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Materal Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
 <p>4. การแกะสลัก แบบขีดสลับไป-มา เป็นลักษณะการขีดผิวไม้เหมือนการสานเส้น ให้อายุไม้ขึ้นเกิดลวดลายส่วนมากจะขีดไม่ลึกมาก ให้เห็นลวดลายแบบจางๆ</p> <p>5. การใช้ผิวซุดเป็นเส้น ให้เกิดเป็นพื้นผิวของลวดลายของไม้ เป็นลวดลายสี่เหลี่ยม(ตอกจิก)ต่อกันเป็นตาราง โดยลวดลายนี้ส่วนมากจะแกะสลักลงในพื้นผิวของตัวเรต ให้เหมือนเป็นกระเบื้องปูผนัง เป็นแนวต่อกัน</p>	<p>1. หินและไม้ สามารถสร้างพื้นผิวและลวดลายให้ต่อเนื่องเป็นแบบเดียวกันได้ เพราะกรรมวิธีในการผลิตเป็นการสลักลงเนื้อผิววัสดุเหมือนกัน แต่วัสดุไม้จะมีความละเอียดมากกว่าจากเนื้อวัสดุ (ไม่มีเนื้อวัสดุที่ละเอียดกว่าหิน) การสร้างลวดลายของการแกะสลักไม้ และการแกะสลักหินหรือการสร้างลวดลายบนหิน สามารถนำประยุกต์ใช้ในการออกแบบร่วมกันได้ (ความต่อเนื่องของลวดลาย อันเกิดจากการต่อกันของไม้และหิน)</p> <p>2. หินและไม้ สามารถนำมาใช้ในการขึ้นรูปและสรรหาวิธีการนำมาประยุกต์ผสมผสานวัสดุให้เข้ากันได้ง่าย เพราะวัสดุทั้ง 2 ชนิดนี้ไม่มีความหดตัว (หรือมีการหดตัวที่ต่ำ) สามารถนำมาใช้ในการประกอบและผสมผสานการออกแบบได้อย่างหลากหลายวิธีเพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงเดียวกัน (Linking shape) เช่นการทำสลัก, การทับซ้อน และการเสียบ เป็นต้น</p> <p>ในขั้นตอนกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานของการแกะสลักไม้และการแกะสลักหินหรือการสร้างลวดลายลงบนหิน จะมีรูปแบบการทำงานที่คล้ายคลึงกัน ในลักษณะดังกล่าว สามารถที่จะใช้กระบวนการเดียวกันนี้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เช่นการสร้างลวดลายให้เกิดความต่อเนื่อง การออกแบบแยกชิ้นเพื่อทำการประกอบผลงาน เป็นต้น</p>	<p>ตัวอย่างเทคนิคการผสมผสานการจักสาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสร้าง Form จากการจัดสาน แล้วนำวัสดุต่างๆที่นำมาประยุกต์แทรกไว้ภายใน 	<p>1. การใช้เทคนิคการตกแต่งผิวเครื่องปั้นดินเผา อาทิเช่น การสร้างลวดลายแบบเจาะทะลุ การสร้างลวดลายด้วยการขีดเนื้อดิน การสร้างลวดลายด้วยการใช้การปั๊มแบบลงในดินหรือใช้ลูกกลิ้ง กลิ้งทับให้เกิดลวดลาย รวมถึงการสร้างแบบตามต้องการแล้วหล่อปูนปลาสเตอร์เป็นโมล เพื่อหล่อน้ำสลิปให้ออกมาตามรูปแบบและลวดลายที่กำหนดไว้เป็นต้น</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>1. แบบอย่างศิลปะล้านนา</p> <p>แนวทางของศิลปะล้านนาในการพัฒนางานออกแบบ ที่จะมุ่งเน้นรูปทรงที่ปรากฏ เป็นลักษณะของการมองไกลเพื่อความเด่นชัดมากกว่ารายละเอียดความถูกต้องของเรื่องสัดส่วน กล่าวคือเป็นการมองไกลเพื่อความเด่นชัด ซึ่งเรียกว่า Long Shot โดยงานทางด้านประติมากรรมล้านนาจะสนใจเรื่องของฟอร์มมากกว่าความถูกต้องทางกายภาพ อีกทั้งลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมล้านนานั้นจะมีลักษณะการออกแบบเป็นแบบ Human Scale คือจะไม่มีความใหญ่โตมหึมา มีลักษณะการออกแบบที่ใกล้ชิดกับมนุษย์ ซึ่งเป็นบุคลิกที่สำคัญของชาวล้านนา ซึ่งมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมคลาสสิกอย่างจีน อินเดีย หรือแม้แต่ นครวัด ที่เรียกว่า Imperial Scale ที่เน้นความใหญ่โตในการออกแบบ</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดต้นแก้ว จ.เชียงใหม่</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหูก ด.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
  <p>6. การแกะสลัก แบบชุดด้วยลวดเป็นเส้นโค้งสลับไป มา โดยให้น้ำหนักในการขุดลวดไม้ที่ไม่เท่ากัน เส้นที่เน้นจะ เป็นการขุดลวดให้ลึก เป็นเส้นภาพรวมของลวดลาย มีการจัดองค์ประกอบ ส่วนเส้นโค้งอื่นๆจะเป็นเส้นสำหรับ ตกแต่งเพิ่มเติมให้งานเกิดมิติมากขึ้น ส่วนมากการ แกะสลักชุดแบบนี้ จะเป็นพื้นผิวของผลิตภัณฑ์ที่ีราฟ</p> <p>7. เป็นการแกะสลัก แบบการกดลวดบนหน้ากว้าง ตาม รอยของลายไม้ เกิดเป็นเส้นลวดลายที่เสมือนเป็นลาย ของเนื้อไม้ ซึ่งเรียงตัวเป็นทิศทางเดียวกัน</p>	<p>+ การนำผืนที่เป็นเศษวัสดุ ที่ได้จากการตัด การเจาะและการฉีก ในขั้นตอนการผลิตครกหิน นำมาผสมกับเนื้อดิน (ในสัดส่วนต่างๆ) เป็นการผสม ดินแบบเชิงเส้น (Line Blending) เพื่อนำมาเผาเป็น งานเครื่องปั้นดินเผา สามารถนำมาใช้ในการทดลองได้ และศึกษาผลที่เกิดขึ้นเพื่อสรุปผล ว่าสามารถนำไปใช้ ในการประยุกต์ การออกแบบในทิศทางใดบ้าง</p> <p>ผืนหินจากการผลิตครกหิน มีจำนวนมากและลักษณะที่เป็น ผืนลวดลาย สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตัววัสดุ และนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ได้ ผืนหินมีคุณสมบัติที่ ทนต่อความร้อน ดังนั้นสามารถทำการทดลองผสมเข้า กับเนื้อดินร่วมกับเครื่องปั้นดินเผาได้</p> 	<p>ตัวอย่างเทคนิคการผสมผสานการจักสาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในขั้นตอนการจักสาน สามารถที่จะทำการจักสาน บางส่วนให้หลวมลงได้ (ไม่ต้องจักสานให้ตึงแน่น) เพื่อที่จะทำการดึงเส้นที่จักสานนั้นออกมาอยู่คนละ ระดับการแน่นจักสานเดิม ทำให้เกิดมิติแบบระนาบที่ไม่ เท่ากัน เกิดความน่าสนใจในการพัฒนางานออกแบบ ได้มากขึ้น <ul style="list-style-type: none"> - การกลับด้านการสาน ในการจักสานมักใช้หน้าจักสาน ด้านปกติ และในทิศทางกลับกัน ด้านหลังการจักสาน นั้นๆจะเกิดลวดลายการจักสานที่ต่างออกไป รูปแบบของ ลวดลายไม่เหมือนกับแบบเดิม จึงสามารถใช้การกลับด้าน ในการสานมาใช้ประโยชน์ได้ทางหนึ่ง 	<p>! การใช้แนวคิด Thermochromic Pigment การนำผง สีเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่ออุณหภูมิที่เปลี่ยนไป (สีของผงสี เปลี่ยนไปจากการทดลอง) แนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ได้ใ้ใน การออกแบบผลงานที่เกิดการรับความร้อนในการออกแบบ ได้ เช่น แก้วน้ำ เขยือกน้ำ และโคมไฟประดับ เป็นต้น</p> <p>K ลักษณะการนำเซรามิกมาตกแต่งในไม้ เป็นการ ออกแบบเซรามิกให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆ แล้วนำมา ประกอบเข้ากับภาชนะไม้ ให้ไม้และเซรามิกเป็นผิวระนาบ เดียวกัน (โดยลักษณะดังกล่าวต้องทำการสร้างงานเซรามิก ก่อน แล้วจึงนำมาตัดออกรูปร่างลงกระดาษ นำไปคลึงไม้ตาม แบบ) สามารถทำการออกแบบให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆได้ ทั้งแบบระนาบเดียวกัน และบนตัว เหนาะสำหรับรูปแบบ เรขาคณิต เพราะจะลดความผิดพลาดได้มากกว่าแบบที่มี ความโค้งงอมาก</p> <p>! การนำซี่เลื่อยจากไม้ มาใช้ตกแต่งบนพื้นผิวเซรามิก เป็น การสร้างรูปแบบพื้นผิวของงานเซรามิก ให้มีช่องว่างหรือ เป็นพื้นผิวที่ลดต่ำลงไปให้เป็นหลุม ตามแบบงานที่ต้องการ ลวดลาย นำซี่เลื่อยผสมกาวที่มีความเหนียวพิเศษ มาอุด บริเวณที่ต้องการ จะสามารถสร้างลวดลายที่ต่างออกไป</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสาน มรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>E ลวดลายล้านนา (ลานพันธุ์พฤกษา จากลวดลายเครือเถาล้านนา)</p> <p>ลวดลายเครือเถาล้านนา ที่ได้พัฒนามาจากลวดลาย พันธุ์พฤกษา มาใช้ในการออกแบบ โดยลวดลาย ดังกล่าวส่วนมากจะเป็นลายดอกไม้ ไม่เป็นกลุ่ม พร้องทั้งลวดลายประติมากรรมเป็นแถบพริ้วประกอบ อยู่ด้วย ซึ่งลวดลายดังกล่าวเป็นลักษณะเด่นของ ลวดลายล้านนาที่ได้อิทธิพลจากลวดลายประดับ แบบจีน และในการออกแบบลายยังมีลักษณะของ ดอกบัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากดอกบัว เป็นดอกไม้มงคล แสดงถึงความบริสุทธิ์ ความ สมบูรณ์ และความเจริญเติบโต</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านลูก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิคและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
  <p>8. การแกะสลัก แบบขุดด้วยสิ่วเป็นเส้นตรง ขนานกัน ออกไปเป็นชั้นๆ การแกะสลักจะสามารถทำให้เกิดการขุดที่เป็นแถวเส้นชัดเจน ถ้านำมาใช้ในการออกแบบ ลวดลายที่เป็นเส้นมน การเล่นกับองค์ประกอบเส้นจะทำให้เกิดลวดลายที่น่าสนใจ รวมถึงการขุดผิวไม้ให้มีสีที่ต่างกันจะเพิ่มมิติของเส้นที่มากขึ้น (ในชุมชนส่วนมากใช้ในการทำเสานันทองค้ำ)</p> <p>9. เป็นการแกะสลักแบบขุดเป็นเส้นที่มีความถี่ ตามทิศทางของสิ่งที่ต้องการออกแบบ เช่นใบไม้ กิ่งไม้ ทำให้สิ่งที่ต้องการนั้น ลวดลายจำทำให้เห็นเป็นลึนๆได้ชัดเจนขึ้น</p>	<p>G การนำผงหินที่เป็นเศษวัสดุ ที่ได้จากการตัด การเจาะและการฉีก ในขั้นตอนการผลิตกรหินสามารถนำมาใช้อุดหรือปิดผิวได้ สามารถใช้ร่วมกับแนวคิดการแกะสลักไม้เพื่อให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆแล้วนำผงหินไปอุด ให้เกิดลวดลายตามแนวที่ได้ทำการแกะสลักไว้ให้ผิวของไม้มีผงหินอยู่ในเนื้อวัสดุเดียวกัน / สลับกับนำเศษผงไม้ ไปอุดในงานแกะสลักหิน</p> 	<p>F การออกแบบโดยการเว้นช่องว่างในเนื้องานจักสาน ให้เกิดเป็นช่องว่างระหว่างในพื้นผิวการจักสานในระนาบเดียวกัน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ในการปล่อยพื้นที่ว่างในการจักสานนี้ สามารถที่จะออกแบบให้เกิดเป็นลวดลายตามวิธีคิดของนักออกแบบได้อย่างมาก ทำให้สร้างสรรค์ลวดลายเพื่อใช้ร่วมการออกแบบได้อย่างหลากหลาย (การเพิ่มลวดลายบนพื้นที่ยาวจะทำให้ความแข็งแรงนั้นลดลง เหมาะสำหรับการจัดที่ไม่รองรับน้ำหนักที่มาก และควรนำไปใช้ในการตกแต่ง)</p> 	<p>M การยึดไม้เข้ากับงานเซรามิคด้วยการมัด เป็นแนวคิดที่ง่าย ไม่ยุ่งยาก เพียงแต่ควรจะต้องหาวิธีการมัดที่มีความน่าสนใจ สามารถใช้มัดได้แน่นและมีความสวยงาม การเจาะรูบนพื้นผิวของเซรามิค ตามแนวของไม้ที่ต้องการประกอบ (เหมาะสำหรับแบบไม้ที่มีความโค้งไม่มาก) แล้วทำการยึดไม้เข้ากับเซรามิคตามรูด้วยการมัด ด้วยเชือก ยาง ห่วง หรือวัสดุเส้นใยที่มีความเหนียว (ในการมัด งานเซรามิคต้องมีความแห้งของรูมาก่อน และไม้พื้นที่ยาวภายในที่สามารถสอดมือเข้าไปมัดได้)</p> <p>N แนวคิดการเจาะรู (ทะลุ) ในงานเซรามิคในมุมมองต่างๆ แล้วนำมาเชื่อมต่อกันตามรูนั้นๆเพื่อให้เกิดเป็นโครงสร้าง ในการยึดประกอบ ซึ่งต้องมีการมัด การจักสานหรือการเข้าไม้เป็นจุดเชื่อม เพื่อให้เซรามิคกับไม้เป็นชิ้นงานเดียวกัน (อาจมีการจักสานเข้ามาประกอบตกแต่งได้)</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>F แบบอย่างศิลปะล้านนา</p> <p>สีแดง สีดำและสีขาว เป็นสีที่เป็นเอกลักษณ์ในงานศิลปกรรมและงานหัตถกรรมของชาวล้านนา เป็นสีที่บ่งบอกและแสดงถึงศรัทธาอันแรงกล้าในพุทธศาสนาของชาวล้านนา</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="background-color: red; color: white; border-radius: 50%; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center;">แดง</div> <div style="background-color: black; color: white; border-radius: 50%; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center;">ดำ</div> <div style="background-color: white; color: black; border-radius: 50%; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center;">คราม</div> </div>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหูก ด.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เชรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
 <p>10. การแกะสลัก แบบขุดด้วยสิ่วเป็นเส้นโค้งตามแนวขบวนเดียวกัน โดยเส้นจะมีลักษณะที่ขุ่นขึ้น เป็นการขุดเนื้อไม้ให้ตื้นลงจนเกิดเป็นเส้น งานรูปแบบดังกล่าวเน้นมาจากการแกะสลักที่มีความโค้ง หรือไหว</p> <p>11. การแกะสลักแบบอิสระ การขุดตามทิศทางที่นักออกแบบต้องการ ทั้งการขุดไม้ที่เริ่มจากจุดศูนย์กลางหรือการขุดให้พื้นผิวมีความหนาบาง ความตื้น-ลึกไม่เท่ากัน ตามน้ำหนักมือของผู้แกะสลัก เป็นต้น</p> <p>12. การขุดไม้ตามลักษณะการพับ เป็นแนวคิดการออกแบบจากการใช้การพับกระดาษเข้ามาแกะสลักให้ไม่เกิดเป็นมุมและช่อง แบบดังกล่าวส่วนมากใช้สร้างลวดลายให้กับรูปทรงเรขาคณิตให้เกิดมิติที่น่าสนใจ</p>	<p>H การนำหินที่ผ่านการตัดโดยใช้เครื่องจักร ตัดเฉือนออกเพื่อให้เป็นลักษณะรูปบาทที่ขนาดประมาณกว้าง 30 ซม. ยาว 30 ซม. และสูง 30 ซม. แล้วนำมาคว้านหินที่อยู่ตรงส่วนกลางออกเป็นรูปทรงกระบอก เพื่อนำไปกะเทาะให้เกิดเป็นรูปทรงของครกต่อไป โดยเศษหินจะมีลักษณะเป็นรูปทรงลูกบาทที่เหมือนเดิมแต่ส่วนตรงกลางจะเป็นรูโหว่ทั้งสองข้าง ซึ่งสามารถนำรูปร่าง รูปทรงหินไปแบบเดิมมาใช้ในการออกแบบได้ เช่นการออกแบบเป็นกระดางต้นไม้ เป็นต้น ดังนั้นจากรูปแบบหินที่ได้จึงสามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ เพียงแต่อาจต้องทำการตัดทอน หรือออกแบบให้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีอยู่ที่สุด</p> 	<p>G การนำความงามจากการจักสานที่เป็นเอกลักษณ์มาใช้ในการออกแบบ ซึ่งได้แก่วัตถุหลายเหลี่ยมและลายดอกจอก รวมถึงลวดลายที่สวยงามและน่าสนใจเข้ามาเพิ่มเติมได้แก่ ลวดลายแววมยุรา ลายหลามพริ้ว เป็นต้น</p> 	<p>C การออกแบบและสร้างลวดลายในงานเชรามิก ให้ออกมาเป็นแผ่น ตามที่นักออกแบบได้ทำการสร้างสรรค์ขึ้น แล้วทำการเจาะรูเพื่อทำการร้อยเส้นต่างๆในการจักสาน วิธีนี้เป็นวิธีการสร้างพื้นผิว ให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆได้จากทั้งตัวงานเชรามิก และการสร้างลวดลายเพิ่มเติมจากการจักสานที่ปิดผิวด้านหน้า</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>G รูปแบบและลวดลายของหม้อดอก ปูณพญา ลวดลายหม้อน้ำรูปร่างคล้ายกัน บรรจุคอบัว มีก้น ใบ และดอก สูงพื้นปากหม้อลดหลั่นกันเป็นพุ่ม เพื่อสักการะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระประธานในวิหาร พบมากในศิลปะล้านนา ทำเป็นลายคำ ลายปูนปั้น ตกแต่งอุโบสถ วิหาร หอไตร เช่น ลายคำหม้อดอกปูณพญา วิหารวัดปางยางคก อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง, ลายปูนปั้นตกแต่งฐานหอไตร วัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น หม้อดอกปูณพญา มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย หมายถึงหม้อน้ำอันมีน้ำเต็มบริบูรณ์ ในภาษาบาลี หมายถึง การกระทำให้สมบูรณ์ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีไม่เลื้อยออกมาสองข้างแสดงสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงามและความร่มเย็น ในล้านนามักเรียกว่าหม้อดอก หรือลายหม้อดอก วิบูลย์ สี่สุวรรณ. พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรมไทย. 2559. น.523</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหูก ด.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่ศิลาทอง ต.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
<p>F ทำการแกะสลักไม้ให้เป็นเส้นตรงแนวระนาบเดียวกัน โดยทำการแกะสลักและขุดให้ไม่เกิดรอยแตกเส้นที่หัก (บางส่วนหัก บางส่วนยังยึดติดกันเป็นแฉ่ง) เพื่อให้เกิดมิติที่ต่างกันและทำให้แสงสว่างลอดผ่านได้ เพื่อใช้ในการออกแบบโคมไฟตกแต่ง</p> 	<p>I นำเอาหินมาใช้ในการออกแบบในส่วนฐาน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเพิ่มน้ำหนักให้ฐานเกิดความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นในการออกแบบสามารถนำวัสดุและภูมิปัญญาไม้ใช้ออกแบบเป็นส่วนโครงสร้างหลัก(Body) ได้ แล้วออกแบบส่วนฐานด้านล่างด้วยหินด้วยการประกอบ</p> <p>I นำเอาเศษหินมาใช้ในการประกอบของชิ้นงาน โดยการเจาะวัสดุหลัก แล้วหินเข้าไปประกอบ หรือการใช้เศษไม้ที่เป็นขี้เลื่อยอัดขึ้นรูปแล้วนำหินเป็นชิ้นเข้าไปประกอบ เป็นต้น</p> 	<p>H ในกรณีที่ต้องการทำการจักสานแบบล้อมคลุมผลงานทั้งหมด โดยไม่ทำการจักสานเป็นแผ่นแล้วไปปิดผิว แต่เป็นการจักสานแบบประกอบรวมเข้าไปด้วยรูปทรงนั้นๆ สามารถกระทำได้โดยการสร้างเสริมหรือโครงสร้างที่เป็นรูปทรงนั้นๆ ยึดกับฐานด้านใดของสิ่งที่ต้องการจักสานทับลงไป เพื่อทำตำแหน่งและกำกับของเส้นไม้ให้ยึดติดกับตัวผลงานได้ (แล้วเดินเส้นตั้งและเส้นนอนซ้อนขึ้นมาด้านบน) แล้วทำการจักสานคลุมจากเส้นตั้งและเส้นนอน ที่ยึดมาจากเฟรมด้านบนได้</p> 	<p>P การออกแบบรูปทรง และการสร้างลวดลายในงานเซรามิก ให้ออกมาเป็นรูปทรงที่ต้องการนั้น สามารถทำได้จากการขึ้นรูปด้วยแม่แบบ ด้วยการรีดดินให้เป็นแผ่น แล้วกดเข้ากับแม่แบบลวดลาย (โดยมีแม่แบบทั้งสองด้าน ด้านล่างแกะลวดลายด้วยปูนปลาสเตอร์ และด้านบนเป็นลวดลายในแผ่นยางพารา ซึ่งทั้งสองด้านจะนำมาประกบกันโดยมีดินที่เป็นแผ่นอยู่ตรงกลาง) แล้วทำการกลึงและรีดด้วยไม้นวดแป้งด้านบน กดให้แม่แบบทั้งสองด้านเมื่พิมพ์ทั้งสองด้าน ดินที่ได้ออกมาตามที่ต้องการแล้ว แล้วจึงนำไปเข้าสู่แม่พิมพ์ที่เป็นลักษณะนั้นๆ ให้เกิดเป็นรูปทรงของถ้วย ชาม หรือจาน ตามขนาดของแม่พิมพ์ที่ได้ทำไว้ โดยแม่พิมพ์ของถ้วย ชาม หรือรูปแบบที่ต้องการ สามารถทำ Mold ได้หลากหลายวัสดุเช่น ทราย โลหะ และปูน</p> 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>H รูปแบบและโครงสร้างของซุ้มประตูโขงวัดพระธาตุลำปางหลวง</p> <p>ซุ้มโขงหรือประตูโขงทำหน้าที่เป็นซุ้มประตูทางเข้าวัดที่มีรูปแบบเฉพาะตนของล้านนา การสร้างซุ้มโขง สร้างตามความเชื่อตามระบบจักรวาลของล้านนา โดยทำหน้าที่เป็นตัวกั้นระหว่างความไม่สงบภายนอกกับความสงบภายใน เป็นขอบเขตที่ทำให้ผู้ที่เข้าไปภายในต้องปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของตนให้มีความสำรวมและเหมาะสม</p> <p>“ประตูทางเข้าวัดพระธาตุลำปางหลวง” เป็นซุ้มโขงหรือประตูโขง ประดับด้วยปูนปั้นฝีมือช่างหลวง ทางเข้าฝั่งทิศเหนือด้านหน้าวัดพระธาตุลำปางหลวง ซุ้มโขงนี้ตั้งอยู่บนแนวเดียวกับพระวิหารและพระเจดีย์ของวัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง</p>

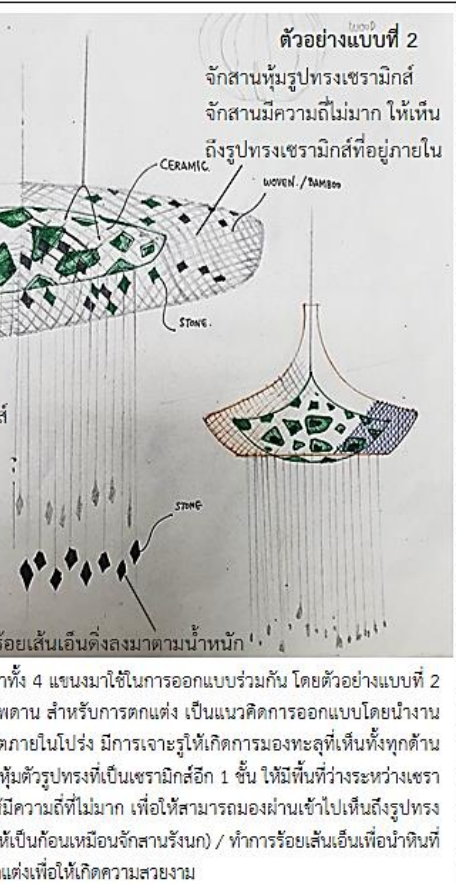
ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหลุก ต.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ	
<p>ก ทำการแกะสลักไม้ ให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆตามขนาดที่ต้องการ แล้วนำมาประกอบเข้ากับงานเครื่องปั้นดินเผา หรือเซรามิกส์ ซึ่งเป็นการประกอบอย่างง่าย แต่ทำให้เกิดความงามของผิวของวัสดุทั้ง 2 ชนิดได้อย่างชัดเจน</p> 	<p>ค การแกะสลักเนื้อไม้ให้เกิดแนวเส้นที่สวยงาม นำเซรามิกส์ที่มีสีสันทามผสมผสานเข้าไปให้เกิดความน่าสนใจจากพื้นผิวที่มีความแตกต่างกัน ความมันเงาของเซรามิกส์ และผิวไม้ จะทำการแสดงความน่าสนใจที่แตกต่าง เกิดจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการประกอบแบบด้วยงานเซรามิกส์ สวมทับเข้าไปภายในงานไม้ (ผิวแกะสลักด้านนอก งานมันวาวเซรามิกส์ภายใน)</p> <p>เซรามิกส์</p>	<p>ด การนำการจักสานที่เป็นลักษณะแผ่น มาใช้ประกอบเข้ากับรูปร่าง รูปทรง หรือ การประกอบเป็นแผ่นระนาบให้เข้ากับผลงาน เป็นแนวคิดที่เรียบง่าย แต่ก็เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานได้ โดยการประกอบต้องคำนึงถึงลักษณะ Pattern ของการติดแผ่นจักสานหรือการใช้งานว่ารูปทรง Pattern ที่นำไปใช้มีขนาดสัดส่วนเท่าใด และมีการปิดของการประกอบมากเท่าใด เพราะจะส่งผลถึงชิ้นงาน เนื่องจากถ้ามีขนาดที่เล็กแต่มีการปิดเกลียวที่มาก แผ่นจักสานอาจจะเกิดการฉีกขาดได้</p> 	<p>ค ทำการออกแบบงานเซรามิกส์ให้เกิดเป็นลักษณะการสวมประกอบจากภายใน โดยมีอยู่ 2 แบบคือ</p> <ol style="list-style-type: none">1. รูปทรงด้านนอกเป็นเซรามิกส์ ภายในเป็นไม้แกะสลัก2. รูปทรงภายนอกเป็นกะสลักไม้ ภายในเป็นเซรามิกส์ แล้วผลงานประกอบด้วยหิน หรือเซรามิกส์ เป็นของตกแต่งให้กับชิ้นงาน โดยสามารถออกแบบเป็นตู้ไปรษณีย์ หรือผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจได้ 	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>ล ลวดลายล้านนา</p> <p>ลวดลายล้านนาซึ่งมีลักษณะที่มีความอ่อนช้อย นุ่มนวล สั้นไหล ตัวลายจะมีความอวบอ้วน ส่วนปลายของลวดลายจะมีลักษณะที่ม้วนกลม ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ อิ่มเอิบ มากกว่าความพลิ้วไหว ระหงและเสียดแทง แต่ไม่ม้วนกลมมากเหมือนกับลวดลายของขอมหรือเขมร ลวดลายส่วนใหญ่จะมีลักษณะผสมผสานกันกับลวดลายของจีน พุทธรูปและเขียนเส้น ต่อเนื่องกันตามแต่ละยุคสมัยที่ศิลปะแต่ละแห่งมีอิทธิพลเหนือนดินแดนล้านนา จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าล้านนา ภาควิชาศิลป เชียงใหม่. อัตลักษณ์ลวดลายล้านนากับการนำไปใช้ในการออกแบบ เชียงใหม่. รัตนกุล การพิมพ์มปป.</p>

ตารางที่ 3.14 (ต่อ) ตาราง Morphology Analysis for Design Process

Morphology Analysis for Design Process

ภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ บ้านหูก ด.นาครี อ.แม่ทะ	ภูมิปัญญาการแกะหิน บ้านไร่คำทอง ด.พิชัย	ภูมิปัญญาการจักสาน ชุมชนบ้านห้วยเป้ง อ.เมือง	เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา อ.เกาะคา	Material Culture วัฒนธรรมที่ส่งผ่านวัตถุสิ่งของ
 <p>ตัวอย่างแบบที่ 1</p> <p>ร่อง ร่องมาธ่อ</p> <p>การร้อยวัสดุ</p> <p>การร้อยวัสดุ</p> <p>ลูกบิดเซรามิก</p> <p>CERAMIC</p> <p>โครงสร้างไม้แกะสลัก</p> <p>Applied</p> <p>โครงสร้างเซรามิก</p> <p>รูปแบบตัวอย่างการนำภูมิปัญญาทั้ง 4 แขนงมาใช้ในการออกแบบร่วมกัน โดยตัวอย่างแบบที่ 1 เป็นการออกแบบโคมไฟแขวนเพดานสำหรับการตกแต่ง โดยเป็นแนวคิดการออกแบบเซรามิกให้เป็นชิ้นเล็ก ใช้กรรมวิธีการร้อยเชือก หรือการร้อยลูกบิด (โดยใช้การเจาะรูโครงสร้างให้เกิดการผูก รัดเส้นวัสดุให้แน่นหนา) มาใช้ปิดผิวผลงาน โครงสร้างทำด้วยไม้แกะสลัก และเซรามิกประกอบกันให้เป็นรูปร่าง รูปทรง</p> <p>เป็นตัวอย่างการสร้างผลงานแบบอิสระ เป็นการนำไม้ที่นำมาใช้ในการแกะสลัก โดยปล่อยให้เห็นไม้แบบไม่โกหก วัสดุในบางส่วน เพื่อแสดงถึงความเป็นธรรมชาติของไม้ โดยใช้การเจาะรูตามขอบไม้เป็นธรรมชาติ ทำการถัก หรือ ร้อย และใช้วัสดุเซรามิกส่วร้อยเข้าไปในการออกแบบ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจเป็นต้น งานลักษณะนี้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบ โคมไฟตกแต่ง หรือที่นั่งได้</p>	 <p>ตัวอย่างแบบที่ 2</p> <p>จักสานหุ้มรูปทรงเซรามิก</p> <p>จักสานมีความถี่ไม่มาก ให้เห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน</p> <p>CERAMIC</p> <p>WOVEN / RABBIT</p> <p>STONE</p> <p>รูปแบบตัวอย่างการนำภูมิปัญญาทั้ง 4 แขนงมาใช้ในการออกแบบร่วมกัน โดยตัวอย่างแบบที่ 2 เป็นการออกแบบโคมไฟแขวนเพดาน สำหรับการตกแต่ง เป็นแนวคิดการออกแบบโดยนำงานเซรามิกที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตภายในโปร่ง มีการเจาะรูให้เกิดการมองเห็นทั้งทุกด้าน เคลือบสีภายใน / ทำการจักสานหุ้มตัวรูปทรงที่เป็นเซรามิกอีก 1 ชั้น ให้มีพื้นที่ว่างระหว่างเซรามิกและการจักสาน (จักสานให้มีความถี่ที่ไม่มาก เพื่อให้สามารถมองเห็นผ่านเข้าไปเห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน - จักสานให้เป็นก้อนเหมือนจักสานรังนก) / ทำการร้อยเส้นเอ็นเพื่อนำดินที่ใต้ทำการแกะสลักมาประกอบตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม</p>	 <p>ตัวอย่างแบบที่ 2</p> <p>จักสานหุ้มรูปทรงเซรามิก</p> <p>จักสานมีความถี่ไม่มาก ให้เห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน</p> <p>CERAMIC</p> <p>WOVEN / RABBIT</p> <p>STONE</p> <p>รูปแบบตัวอย่างการนำภูมิปัญญาทั้ง 4 แขนงมาใช้ในการออกแบบร่วมกัน โดยตัวอย่างแบบที่ 2 เป็นการออกแบบโคมไฟแขวนเพดาน สำหรับการตกแต่ง เป็นแนวคิดการออกแบบโดยนำงานเซรามิกที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตภายในโปร่ง มีการเจาะรูให้เกิดการมองเห็นทั้งทุกด้าน เคลือบสีภายใน / ทำการจักสานหุ้มตัวรูปทรงที่เป็นเซรามิกอีก 1 ชั้น ให้มีพื้นที่ว่างระหว่างเซรามิกและการจักสาน (จักสานให้มีความถี่ที่ไม่มาก เพื่อให้สามารถมองเห็นผ่านเข้าไปเห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน - จักสานให้เป็นก้อนเหมือนจักสานรังนก) / ทำการร้อยเส้นเอ็นเพื่อนำดินที่ใต้ทำการแกะสลักมาประกอบตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม</p>	 <p>ตัวอย่างแบบที่ 2</p> <p>จักสานหุ้มรูปทรงเซรามิก</p> <p>จักสานมีความถี่ไม่มาก ให้เห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน</p> <p>CERAMIC</p> <p>WOVEN / RABBIT</p> <p>STONE</p> <p>รูปแบบตัวอย่างการนำภูมิปัญญาทั้ง 4 แขนงมาใช้ในการออกแบบร่วมกัน โดยตัวอย่างแบบที่ 2 เป็นการออกแบบโคมไฟแขวนเพดาน สำหรับการตกแต่ง เป็นแนวคิดการออกแบบโดยนำงานเซรามิกที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตภายในโปร่ง มีการเจาะรูให้เกิดการมองเห็นทั้งทุกด้าน เคลือบสีภายใน / ทำการจักสานหุ้มตัวรูปทรงที่เป็นเซรามิกอีก 1 ชั้น ให้มีพื้นที่ว่างระหว่างเซรามิกและการจักสาน (จักสานให้มีความถี่ที่ไม่มาก เพื่อให้สามารถมองเห็นผ่านเข้าไปเห็นถึงรูปทรงเซรามิกที่อยู่ภายใน - จักสานให้เป็นก้อนเหมือนจักสานรังนก) / ทำการร้อยเส้นเอ็นเพื่อนำดินที่ใต้ทำการแกะสลักมาประกอบตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม</p>	<p>วิถีอัตลักษณ์ล้านนาควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์</p> <p>อีกแนวทางหนึ่งคือ การนำเอาผลงานที่ผ่านมาของชุมชนมาพัฒนาต่อยอด โดยใช้บริบททางสังคมหรือสร้างเรื่องราวที่อยู่รอบชุมชนมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลายแม่เหล็กล้านนา มาประยุกต์ร่วมกับลวดลายอิสระ และการนำลวดลายล้านนามาใช้ประยุกต์ในการออกแบบ - การนำรูปทรงธรรมชาติ มาใช้ในการออกแบบ เช่น ดอกบัวตูม - ดอกบัวบาน น้ำขึ้น - น้ำลง ช่วงกลางวันกลางคืน, รูปทรงของดอกเห็ด